

S

INHOUD

OMSLAG: „BOERDERIJ IN DE BEEMSTER UIT 1682" *Foto: Jan W. Keller*

DE SCHOUW

HALFMAANDELIJKSCH ORGAAN VAN DE NEDERLANDSCHE KULTUURKAMER, GEWIJD AAN HET KULTUREELE LEVEN IN NEDERLAND

HOOFDREDACTEUR: Prof. Dr T. GOEDEWAAGEN
REDACTIESECRETARIS: D. Fr. H. SAMPIMON
Administratie: Uitgeverij „De Schouw", 's-Gravenhage,
Nieuwe Havenstraat 40, Telef. 111263, Giro 446173

Bijdragen, brieven en boeken ter bespreking zende men aan den redactiesecretaris, Nieuwe Havenstraat 40, 's-Gravenhage. Bij ongevraagde bijdragen postzegels voor mogelijke terugzending insluiten

Abonnementsprijs voor niet-leden van de Kultuurkamer
voor Nederland f 10.– per jaar; voor buitenland f 15.– per jaar; losse nummers f 0.50 per nummer

Kunstenaar en Gemeenschap

DOOR PROF. DR J. DE VRIES

De Gemeenschapsgedachte is een teere plant in ons Nederlandsch geestelijk leven; zij behoeft toegewijde zorg en verstandige leiding. Het is, om bij het beeld te blijven, niet voldoende een latwerk te timmeren, waartegen wij de teere loten kunnen vastbinden, want wat zou er dan nog van terecht komen, als de groeikracht ontbrak en de levenssappen niet meer van onderen opstegen. Zoo voedt men ook een volk niet op in de gemeenschapsgedachte door een aantal organisatorische kaders te scheppen, waarbinnen het economische en sociale leven vlot en zonder wrijving kan doorstroomen, maar het kan slechts gebeuren door den volksgeest zelf te veranderen. Is deze eenmaal voor de nieuwe gedachte gewonnen, dan volgt de „ordening" vanzelf; bouwt men een organisatie op, zonder dat men ook den geest bereid heeft gemaakt, dan heeft men slechts een inhoudloozen vorm.

De Kultuurkamer moge geboren zijn uit de corporatieve gedachte, zij is daarom niet anders en niet meer dan een ordeningsvorm voor de sociaal-economische functie van al degenen die bij het proces der kunstvoortbrenging betrokken zijn. Zij is geen geestelijke phalanx in den strijd om een nieuw levensgevoel, maar slechts een der onmisbare organen van een rechtvaardig geordend sociaal bestel. Het verzet, dat zich bij vele kunstenaars tegen de Kultuurkamer geopenbaard heeft, spruit, voor zoover het niet zijn grond heeft in de imponderabilia der huidige politieke situatie, voort uit een volkomen verkeerd begrip van het doel, waartoe zij opgericht werd.

De kunstenaar is van nature de eenling, de bohémien, de uitgestootene. Hoevelen hebben dit niet gevoeld en uitgesproken, in het onbedriegelijke gevoel van den mensch, die de mogelijkheid tot schepping put uit de schatten van zijn eigen ziel en niet uit de samenwerking met gelijkstrevenden. Elke organisatie ten aanzien van den scheppenden arbeid leidt onvermijdelijk tot verstarring en verarming, tot akademische vlakheid of de pedanterie van literaire cénacles. Hamsun heeft het eens in deze woorden uitgesproken: Dichters zijn geen maatschappelijke hervormers, maar wekkers van stemmingen. Zij zijn krachtens hun aard onburgerlijke, onmaatschappelijke elementen. Verlaine en Villon zijn typische voorbeelden van het echte dichterschap. Zij zijn vagebonden, ten nauwste verwant met de orgeldraaiers; zij kunnen slechts werken als de Goddelijke genade over hen komt.

Nu moge het literaire werk van Hamsun zelf deze extreme formuleering van den kunstenaar als den eeuwigen paria logenstraffen, achter deze overdrijving schuilt zeer veel waarheid. De kunstenaar heeft altijd het besef, dat hij iets voortbrengt, dat in den meest volstrekten zin van het woord zijn persoonlijk eigendom is. Hij verfoeit het werk, dat ook een ander had kunnen maken, hij veracht dengeen, die eigen naaktheid met vreemde veeren beprikt. De roep om het eigene, het echte, het persoonlijke, die door alle eeuwen klinkt, is het adelsmerk van een zelfbewust en eerlijk kunstenaarschap.

Wij weten zeer wel, dat hier ook overdrijving te

berispen valt. Dat de aanklacht van plagiaat vooral aangeheven wordt in tijden van zwakke scheppingskracht. Dat een al te ver doorgevoerde zucht naar oorspronkelijkheid een uiting kan zijn van innerlijke onzelfstandigheid en leiden kan tot een bizar exhibitionisme. Maar dat alles vermindert in geen enkel opzicht de hooge waarde, die aan de persoonlijkheid van elk waarachtig kunstenaar toegekend moet worden.

In tijden, waarin een op hol geslagen individualisme naar de bindingen der gemeenschap zoekt terug te keeren, laat men met begrijpelijk welgevallen zijn oog dwalen over perioden der geschiedenis, waarin de kunstenaar een hooggeëerd en onontbeerlijk element der samenleving was. Dan pleegt men te wijzen op den bouw der Gothische kathedralen, waaraan vele onbekende kunstenaars hebben medegewerkt en wij verbazen ons over de nederigheid van den bouwmeester, die het blijkbaar niet noodig achtte zijn naam bij een dankbaar nageslacht te doen voortleven. Wij wijzen dan op het Nibelungenlied, het Chanson de Roland, de Eddagedichten en zooveel literaire kunstwerken meer, die ons als de scheppingen van onbekende dichters overgeleverd zijn. Toch mogen deze merkwaardige voorbeelden van anonymiteit ons niet doen vergeten, dat de Middeleeuwen daarnaast ook de naijverige handhaving van het literaire eigendomsrecht hebben gekend. Wij noemen slechts twee voorbeelden: de Fransche troubadours en Duitsche minnesinger eenerzijds, de Oudnoorsche skalden anderzijds. Steeds geldt hier de eisch van het zuiver persoonlijke karakter hunner poëzie en wordt de onzelfstandigheid in de uitdrukking, ondanks de naar onzen smaak vermoeiende eentonigheid der stereotype gedachten en gevoelens, met verontwaardiging afgewezen. Een Noorsch dichter draagt den veel beteekenenden naam „Refreinsteler", wel een bewijs hoe ernstig men ook destijds het plagiaat veroordeelde.

Waar de wil tot begrijpen ontbreekt, is het noodig ook het vanzelfsprekende met nadruk te noemen. Indien wij nu spreken van de noodzakelijkheid, dat ook de kunstenaar zich de verbondenheid met zijn volk bewust zal worden, dan bedoelen wij heel wat anders en heel wat meer, dan van het Letterengilde een soort Nil Volentibus Arduum te maken. Dan wenschen wij niet een recept voor te schrijven, volgens hetwelk de echte „volksche" kunst moet worden bereid, noch ook het genre van den boerenroman te verheffen boven dat van de zuivere lyriek. Wie zoo iets zou willen, blijkt van het wezen der kunst niet het minste begrip te hebben en zal, hoe ook met de beste bedoelingen bezield, slechts onherstelbare schade kunnen aanrichten. Wij kunnen den kunstenaar van het grootsche, maar toch zoo smartelijke heden slechts herinneren aan het vermanende woord van Hamsun: „Vergeet de oorsprongen niet, verbreek niet de verbinding met de oerkrachten, met het allereerste naakte begin, de ziel, de aarde, het heelal".

Men kan de verhouding van kunstenaar en gemeenschap als een probleem zien, welks oplossing die van de kwadratuur des cirkels nabijkomt. Men kan haar echter ook zien als de meest natuurlijke zaak ter wereld. Indien de dichter niet op een eenzaam ziele-eiland leeft, maar zich gedragen voelt door den wil eener gansche volksgemeenschap, die haar diepste verlangens en hoogste verbeeldingen door zijn mond verkondigd wil hooren, dan kan de kunstenaar niet anders zijn dan de vertolker van alles wat onuitgesproken en ongevormd in de volksziel ligt. Dan echter is het niet zijn taak om, in nauwlettend luisteren naar de roerselen in eigen gemoed zijn persoonlijke emoties in woord en klank af te gieten, maar te getuigen van dat algemeene, dat al omvattende, dat in de gedachten en de verbeelding van een volk leeft. De kunstenaar is vormgever, allereerst in dezen zin, dat hij al het vage, verwarde, naar gestalte verlangende, slechts in intuïtieve zekerheid vermoede, plotseling in stralende klaarheid voor onze oogen stelt en daarmee aan onzen volkswil het vast omlijnde doel geeft.

Hier helpt geen techniek, geen bindend voorschrift, geen opdracht. Hier kan slechts het innerlijk schouwen het woord doen geboren worden, dat voortaan onze daden zal bepalen. Een goddelijke oer-openbaring in de kunstenaarsziel kan het schijnen, die het leven plotseling doet begrijpen en ons tot een gehoorzaam volgen dwingt. De dichter, die zich voelt als het instrument, waarop de goddelijke adem de snaren ruischen doet, zal zich tegelijk nederige tolk van een ver boven hem uitstijgenden volkswil en trotsche verkondiger van een zich openbarende toekomst voelen. Hij zal met de woorden van Gerhard Schumann kunnen instemmen:

Immer stehn wir auf der Schwelle,
Immer zwischen Einst und Künftig.
Und das zuckende Jetzt beruft uns
Zu dem Schicksal der Entscheidung.

Auf der Jahre schmaler Schwelle
Schaun zurück wir ins Verdämmern,
Sagen ja. So war es und so
soll es auch gewesen sein.

Schauen vorwärts in die Nebel,
Mild durchstrahlt von fernen Sonnen.
Wissen nichts. Doch sagen ja und
werfen unser Herz voraus.

Slechts zij kunnen „hun hart vooruit werpen", die een onwrikbaar vertrouwen in de toekomst hebben; zij

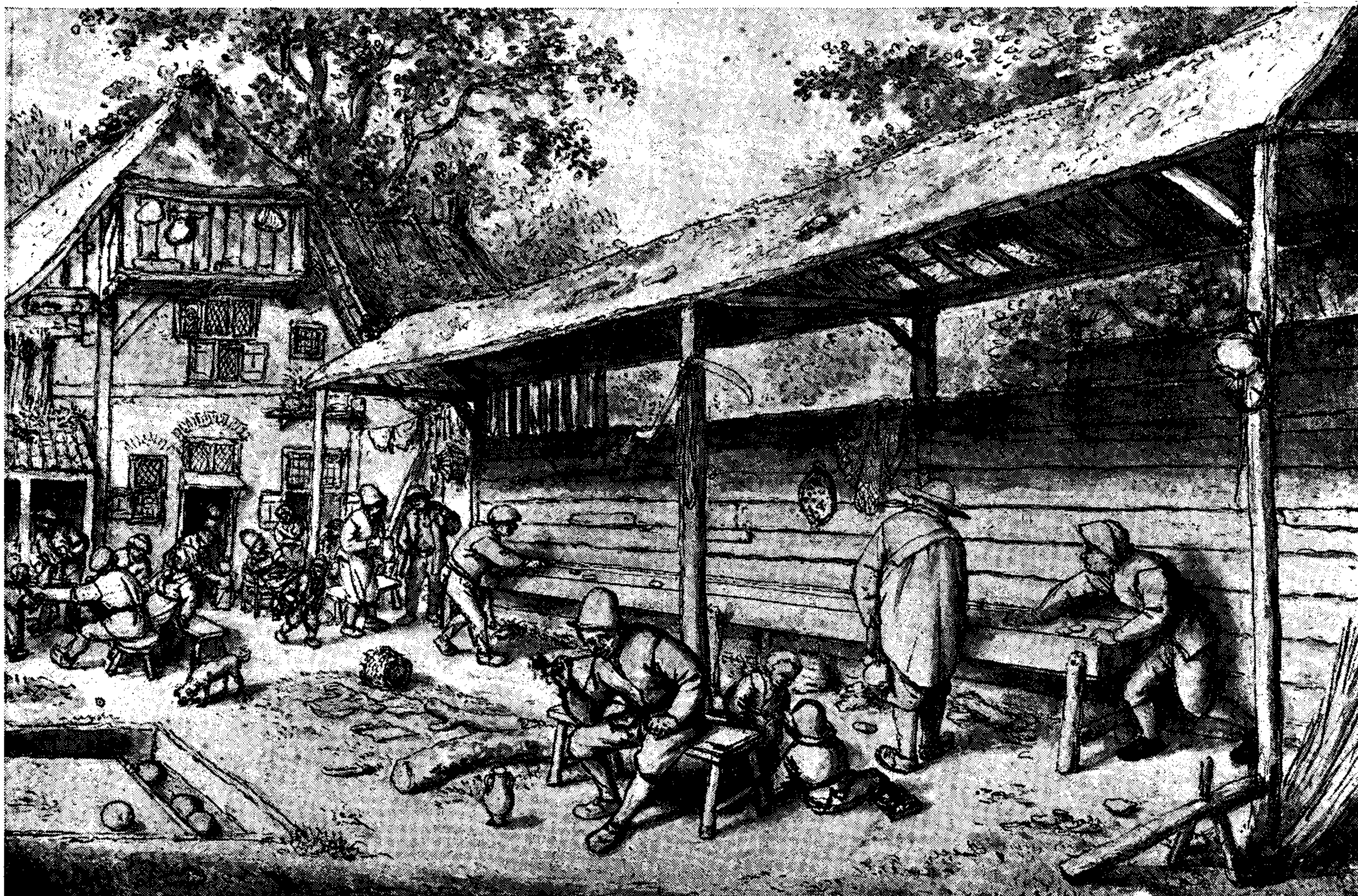
geven zich met een blijde vreugde aan de zekerheid van morgen over, omdat zij gelooven in de onfeilbaarheid van het natuurlijke instinct, dat een volk zijn weg door de nevels van het heden doet vinden. Omdat zij gelooven. Zoolang onze dichters aarzelend langs den weg van het huidige gebeuren staan, kritische toeschouwers van een in ontzaglijke weeën zich voltrekkende nieuwe geboorte, weeklagend over het schoone dat weggezonken is en zonder den wil om te begrijpen wat zich allerwege voltrekt, zoolang zullen zij in eigen ziel geen weerklank hooren. Zij zullen het grootsche van een wereldstorm niet zien, omdat zij slechts mistroostig kijken naar de dorre bladeren die afgerukt voor onze voeten dwarrelen. Zij zien niet het leven, dat uit het doode verleden opstijgt.

Onze tijd vraagt geloof. En reeds daarom is het een groote tijd dien wij beleven. „Das eigentliche, einzige und tiefste Thema der Welt- und Menschengeschichte", heeft Goethe eens gezegd, „dem alle übrigen untergeordnet sind, bleibt der Konflikt des Unglaubens und Glaubens. Alle Epochen, in welchen der Glaube herrscht, unter welcher Gestalt er auch wolle, sind glänzend, herzerhebend und fruchtbar für Mitwelt und Nachwelt. Alle Epochen dagegen, in welchen der Unglaube, in welcher Form es sei, einen kümmerlichen Sieg behauptet, und wenn sie auch einen Augenblick mit einem Scheinglanze prahlen sollte, verschwinden vor der Nachwelt, weil sich niemand gern mit Erkenntnis des Unfruchtbaren abquälen mag."

Wie dezen tijd met ongeloof beschouwt, heeft geen deel aan de scheppende krachten die werkzaam zijn. Er is geen geboorte, die niet in bloed en tranen geschiedt; slechts de hoop op het nieuwe leven doet ons deze smarten dragen. Wie daaronder bezwijkt, heeft in zijn ziel de blijde zekerheid over de verwerkelijking der zich baanbrekende toekomst niet gevoeld. Maar men zegge niet, dat zij, die bleven staan en den last van dezen tijd op zich namen, daarom zijn leed niet hebben gevoeld. Wij, die ondanks het al te menschelijke van elk menschelijk gebeuren, de idee van dezen tijd trouw blijven, wij

sagen ja und
werfen unser Herz voraus.

Teekening — A. VAN OSTADE — *Foto: Rijksmuseum Amsterdam*

Beheersching van eigen levenskring spreekt uit den blik van dezen jongen Westlandschen tuinder.

Foto: J. N. Warburg

Mr H. REYDON:

LANDS

De boer is helaas in de mode. Niet alleen als voortbrenger van het dagelijksch voedsel van eigen bodem, maar ook ideëel. „Helaas", omdat elke mode het karakter van een bevlieging draagt en even plotseling pleegt te verdwijnen als zij opkomt. De Nederlandsche boerenstand echter verdient niet het voorwerp van een mode te zijn; daarvoor is hij te ernstig, te belangrijk en te gezond. Dat de Landstand, de publiekrechtelijke organisatie van den Nederlandschen boerenstand, geboren is op een tijdstip, waarop ons volk door zijn maag den boer weer eens heeft ontdekt, is een samentreffen, dat niet geheel toevallig is. De Landstandsgedachte is echter niet geboren uit den nood der stad, maar uit den nood van den boer; een nood, die geboren werd op het oogenblik, dat ongermaansche opvattingen het lot van den boer gingen beïnvloeden en hem in letterlijken zin den grond onder de voeten weg gingen nemen. Te dien tijde — dat was twaalf eeuwen geleden en langer — werd niet slechts de materieele bestaansgrond van den Nederlandschen boer aan het wankelen gebracht, maar tevens die van het volk — gelijk wij nu ervaren. Maar hierdoor werd tevens de invloed van den boer op de Nederlandsche volkscultuur gestuit en drong een tegengestelde, steedsche invloed dezen meer en meer terug. Dit wil zeggen, dat onze volkscultuur werd losgemaakt van haar wortels en een verschrompelingsproces intrad, dat zijn dieptepunt in de 19e eeuw bereikte, die zich kenmerkte door een dorheid van geest en gemoed, een zielloosheid en wancultuur, welke ons heden nog uit de geheele nalatenschap dier eeuw tegengrijnst.

Reeds werd hier eenige malen het woord „cultuur" gebezigd, zonder daarvan een begripsbepaling te geven. Wellicht heeft men hierbij onwillekeurig gedacht aan die voortbrengselen van volkskunst, die thans ook zoo in de mode zijn: de tuigkisten, fraai met gesneden zinnebeelden versierd, het tin en aardewerk, dat door tusschenkomst van den het platteland afstroopenden joodschen opkooper thans menige stedelijke woning siert. Het zijn niet deze uitingen van boersche cultuur, waaraan ik het eerst gedacht zou willen zien bij het woord „cultuur".

Menigen stedeling bevreemdt wellicht de verbinding van boerendom en cultuur, omdat hij ten onrechte cultuur als een ander woord voor kunst opvat. Kunst is voortbrengsel van kunstenaars, die hun aanmoedi-

Boerderij bij Zeist. Waardige rust, evenwichtigheid en terughouding zijn karakteristiek voor deze hofstede en getuigen van de innerlijke cultuur van het boerengeslacht, dat hier huist.

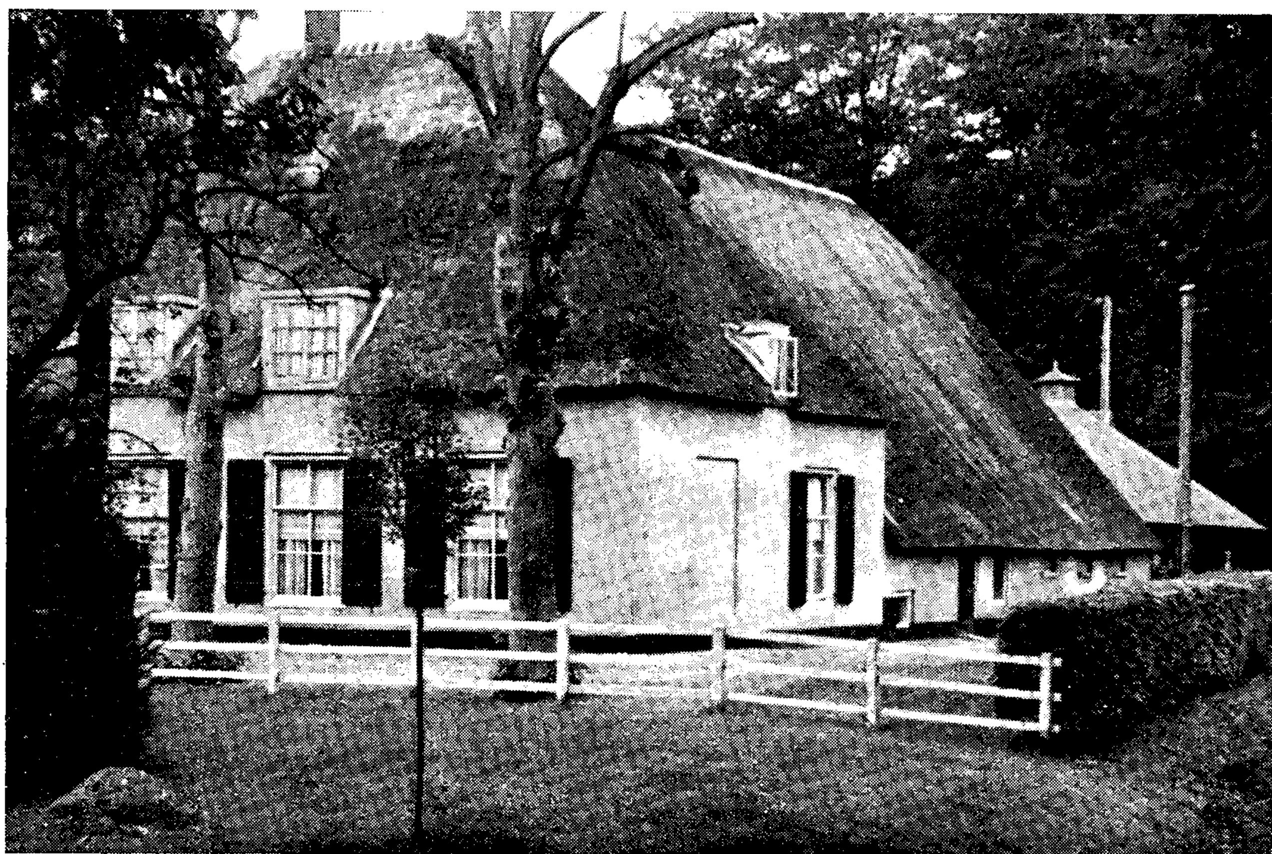

Foto: D. Koper

AND EN CULTUUR

ging vinden in kringen — intellectueele kringen — met „cultureele belangstelling". Onze hedendaagsche kunst is bij uitstek een stedelijke aangelegenheid van een kleinen „cultureelen" kring, waarin men den boer vergeefs zal zoeken. Zoo ontstond de opvatting, dat cultuur en boerendom tegenstellingen zouden zijn; dat de boer als zoodanig a-cultureel is en cultuur slechts onder den rook der stad kan gedijen.

Deze opvatting heeft de kunst tot een bezigheid van ontwortelden gemaakt en haar dood doen loopen in de wildernis der ontaarding, waaruit zij thans moeizaam weer den weg naar het leven terugzoekt. Buiten den boer is dit alles omgegaan. Hij beschouwde sinds lang deze kunst en haar „cultureelen" nasleep als Jan Klaassen en „Hollandsche mirakels". Hij kon leven ook zonder een kunst, die zich van hem afgewend had en toch het wezen zijner eigen cultuur bewaren; al beteekende ook voor hem dit zich afwenden der kunst van zijn cultuur een levensverarming.

Want men make zich in kunstkringen geen cultureele illusie: de eenige volksgroep, die nog werkelijk drager van cultuur was in die 19e en 20e eeuw, welke niettemin zoo vol was van geredekavel over kunst en cultuur, was ons boerenvolk. En niet eens meer in zijn geheel, aangetast als ook deze volksgroep reeds was door het rationalisme van dien tijd. Slechts bij deelen dezer volksgroep kon men nog werkelijk zeggen, dat zij dragers eener cultuur waren, wier aantal echter steeds geringer werd en wier cultuur even onherroepelijk aan het verdwijnen was als die der Inca's historisch verdwenen is. Een onvermijdelijk verschijnsel in een eeuw, waarin het begrip „boer" als een anachronisme klonk en „landgebruiker" het euphemisme was, waarachter de meest voortuitstrevenden hunner het compromitteerende feit zochten te verbergen, dat zij hun brood verdienden door exploitatie van een landbouwbedrijf.

En niettemin — de boer is het uitgangspunt, de schepper van elke Germaansche cultuur. Men kan zich wellicht culturen denken, waarin niet de boer dat is; zooals men zich wellicht een wiskunde kan denken, gegrond op het uitgangspunt, dat $2 \times 2 = 0$. Voor een Germaansch volk laat zich dit echter niet denken; integendeel, het is bewijsbaar, dat alle Germaansche cultuur, alle indogermaansche culturen zelfs, den boer tot schepper gehad hebben. In aanmerking

nemende, dat de wetenschap ons eveneens leert, dat ons volk een Germaansch volk is, nog in zijn huidige samenstelling, kan men hieruit al de gevolgtrekking maken, dat voor een cultureele herleving van ons volk de boer het onmisbare eerste element is.

Vanwaar deze wezenlijke samenhang van boerendom en cultuur?

Zij vloeit voort uit het wezen der cultuur. Aan elk begrip ligt de voorstelling eener werkelijkheid ten grondslag. „Agricola", noemde de Romein in zijn taal den boer, den man, die den akker verzorgt. Cultuur is mitsdien in zijn eerste beteekenis de verzorging, het „colere" van akker en gewas. Vandaar, dat wij spreken van cultuurmaatschappijen, die den akkerbouw van tropische handelsgewassen bedrijven en van een Cultuurtechnischen Dienst, die onzen cultuurgrond verbetert en vergroot.

De grondleggers der Nederlandsche cultuur waren die boeren van Frieschen, Saksischen en Frankischen stam, die den Nederlandschen bodem ontgonnen, bosschen rooiden, woeste gronden aanmaakten, moerassen ontwaterden, dijken bouwden en meren drooglegden en op het zoo gewonnen land hun hoeven en dorpen bouwden. Op den door hen gelegden agrarischen grondslag kon ons volk ontstaan. Hun afstammelingen konden de zeeën bevaren, handel drijven, ambachten beoefenen, koloniën veroveren, industrieën opbouwen en ten slotte dit alles, mitsgaders de uit het kunnen der ambachtslieden opgebloeide kunst, van zijn agrarischen grondslag losmaken, zoodat het als een luchtspiegeling boven de boersche aarde zweefde, gereed om in te storten. Wat het dan ook prompt deed.

Wat hield dezen bovenbouw, dezen cultureelen wolkenkrabber, gegrondvest op een klein stukje boerenland aan de Noordzee en op een smalle onderlaag van boerenvolk, zoo lang overeind? Het was de levenskracht, die de boersche onderlaag zijn nakomelingen en hun werken had meegegeven als waarlijk erfdeel der vaderen: zijn cultuur. Het was dezelfde kracht, die deze boeren eerst in staat had gesteld, dit land te ontginnen, met hun hoeven en dorpen te bedekken; de kracht, die zij in zich droegen als erfdeel hunner verste voorgeslachten: hun ras.

Cultuur is als tact. Men kan niet zeggen, waarin het bestaat, maar men ervaart het; het maakt zich kenbaar in alle levensuitingen. Het doordringt het geheele leven en al zijn uitingen en maakt van alle levensverschijnselen en levensuitingen van enkeling, sibbe en volk één geheel. Een cultuurvolk heeft stijl, heeft karakter; het leeft van binnen uit en beheerscht het leven innerlijk.

Het wezenlijke tegendeel van cultuur is verwildering. Dit geldt letterlijk en figuurlijk. Verwildering kenmerkt het land, dat de boer loslaat uit zijn zorgende en instandhoudende hand; het vee verwildert, dat uit zijn hoede ontsnapt. Het volk verwildert, als het zijn cultureelen oorsprong verloochent en zijn aangeboren boeren-wereld-beschouwing het zwijgen oplegt. Verwildering echter begint, evenals cultuur, van binnen uit.

De boer leidt de krachten der natuur. Hij kan ze niet beheerschen, want de natuur laat zich niet wezenlijk dwingen. Elke dwang stuwt onmetelijke krachten op tot gevaarlijke spanningen, die den mensch dreigen te vernietigen en enkel door nog grooter kracht tegengehouden kunnen worden. De boer leidt de natuurkrachten en de natuurlijke processen van binnen uit, doordat hij innerlijk met deze krachten gelijkgericht is. Hij kent eigen gebondenheid aan de levenswetten en het levensrhythme, die hij zich dienstbaar tracht te maken. Deze kennis is meer intuïtief nog dan verstandelijk. De stem van het bloed spreekt in den echten boer luid genoeg, dat het verstand de levende intuïtieve kracht niet overstemt, maar dient.

Zie den Nederlandschen boer van onvervalscht slag: een gebieder, een levensbeheerscher, die vorm geeft aan zijn levenskring. Zie zijn levensrijk: zijn land en vee, zijn akkers en huis, zijn huisraad, zijn erf en zijn gezin. Het is alles doortrokken van zijn geest, zijn stijl, zijn innerlijk evenwicht. Zijn cultuur is te aanschouwen in zijn wereld, waar hij zijn stempel op heeft gedrukt. Vraag hem niet, of hij belangstelling heeft voor kunst of zich het hoofd breekt over cultureele dingen. De gaafheid en geslotenheid, die uit zijn leven en bedrijf tegenblinkt, *is* cultuur. Er is geen hooger cultuur denkbaar. Zijn is meer dan willen, het is de voleindiging van het willen.

Wanneer ge op een Zondagmorgen tegen kerktijd in een der afgelegen boerenstreken van ons land langs den weg gaat, ziet ge oudere boerenvrouwen in dracht ter kerke gaan. Let niet op de onderdeelen dier dracht — houd Uzelf niet voor, dat deze dracht stijf is, het lichaam mivormt; dat zulk een muts, los beschouwd, belachelijk is en leelijk; het jak ouderwetsch, de schoenen lomp. Let er op, hoe zulk een bedaagde vrouw, met de ouderwetsche parapluie in de eene hand en het kerkboek in de andere, komt aangetreden; zie dat gelaat met die verweerde trekken en de lichtende oogen en zeg mij of er iets schooners is dan de waardigheid, de statigheid, het klare godsvertrouwen en de rijpe levensernst van zulk een boerenvrouw. Alle praat over cultuur wordt zinloos: hier heeft de cultuur van ons volk leven en gestalte aangenomen en schrijdt ons zwijgend voorbij. En achter deze levende gestalte nemen wij als in een flits de beeltenissen waar der vrouwen, die ons de schilders der 17e eeuw nalieten; en achter deze weer de vrouwenfiguren der middeleeuwen, zooals zij ons uit huik en kap aanzien van zoo menig vroom altaarstuk.

Westfriesche boerin. Adel is het kenmerk van dit gelaat. Vrouwen als deze zijn de levende hoedsters onzer cultuur.

Foto: Ned. Landstand

Boerenvrouwen en burgervrouwen, gestalte na gestalte, eeuw na eeuw; maar allen van één bloed en geest, allen van één wereldbeschouwing, levend uit die klare intuïtie van het onvervalschte boerenbloed.

Zie deze boerderijen, door boeren gebouwd, door boeren bewoond en in stand gehouden; hoe zij daar liggen in het landschap, waarmee zij als vergroeid zijn. Aanschouw heel dit boerenland, met zijn niet gemaakte maar geworden schoonheid; schoonheid, die gegroeid is onder de harde, vlijtige handen van boerengeslacht na boerengeslacht: de akkers en weiden, de erven en hoeven, de dorpshuizen en de oude dorpskerk. Hier is meer dan schoonheid: hier is een oorspronkelijke gaafheid, die wijding uitstraalt. Als zulk een buurtschap des Zaterdagsavonds den Zondag ligt af te wachten, de erven bijgeharkt, de hekken en schuren gesloten, verstild na een week van zwaren arbeid, dan ademt geheel deze gemeenschap: cultuur. Hier is opzettelijk cultureel gedoe ontwijding: begin van verwildering.

En nu de Landstand.

De Landstand ziet vooruit. Hij wil geen oude cultuurvormen kunstmatig in stand houden, die levenloos geworden zijn. Hij heeft ook geen behoefte, naar het platteland toe te brengen wat de stad als cultuur aandient. De boer zal daaruit wel overnemen wat hem past en daarvan behouden, wat op den duur bij hem past. Want veel daarvan is mode van heden, morgen vergeten.

De Landstand, dat is het Nederlandsche boerendom, dat zijn eenheid gaat hervinden, zich van zijn aard en roeping bewust wordt en zijn plaats in het herboren volk wil innemen. Dit boerendom heeft geen behoefte om zich met een uiterlijk cultuurvernis te omgeven; het wil niet schijnen, maar zijn. Zich zelf weer worden om dan geheel zichzelf te zijn, zijn leven weer naar eigen aard en eigen wereldbeschouwing vorm en gestalte te geven.

Deze ontwikkeling mag jaren duren. De neergang heeft eeuwen geduurd. Maar aan het eind van deze ontwikkeling staat cultuur: boerencultuur, niet bedacht en gemaakt, maar gegroeid. Dat is ons geloof en uit dit geloof leven en werken wij voor de toekomst.

Daarbij kan ons de kunstenaar helpen, indien hij zich verdiept in het leven en werken van den boer en tracht iets op te vangen van de kracht, die in dezen om verwerkelijking worstelt. De grootheid van onze beste schilders uit de middeleeuwen en de 17e eeuw was, dat zij de levende ziel van hun volk in de verschijning wisten na te speuren en uit te beelden; zóó, dat wij heden, voor hun werken staande, in die ziel onzer voorouders onze eigen ziel herkennen en aan onszelf ontdekt worden. Wij willen zijn als zij: zoo gaaf, zoo recht, zoo sterk en vroom.

Ik zie de mogelijkheid van samen streven van boer en kunstenaar, als ons boerenvolk in en door zijn Landstand tot een nieuwe boerencultuur groeit en de kunstenaar zich verdiept in de levensbron, die hier weer begint te vloeien. Als hij de beelden, die hij waarneemt in den klaren spiegel dezer bron, uitbeeldt met den ernst en de vroomheid, waarmede zijn voorgangers de levende cultuur hunner dagen uitbeeldden. Dan zal hij, den boer helpende bij diens bewustwording, door dezen weder verstaan worden en eigen werk den adel der onvergankelijke schoonheid verleenen.

H E E M L I E F D E

Binnen het tijdsverloop van enkele maanden zijn er twee werken verschenen van de onvermoeide hand van den schrijver-folklorist D. J. van der Ven, „De Heemliefde van het Nederlandsche Volk" (Uitg. A. Rutgers, Naarden) en „Ons Eigen Volk in het feestelijk Jaar" (Uitg. J. H. Kok, Kampen).

Het valt niet zwaar over deze boeken goede woorden te zeggen. Zij zijn beide goed uitgegeven, al zou men de teekeningen van het eerst aangekondigde boek met meer talent gemaakt wenschen te zien en de gebruikte foto's scherper afgedrukt. De andere uitgave bezit voller afgedrukt illustratie-materiaal, waaraan de betere kwaliteit van haar papier niet vreemd geweest zal zijn. Maar toch, in beide boeken, doch het meest in „De Heemliefde van het Nederlandsche Volk" is het verluchtend deel uiterst illustratief toegepast.

Om met de bespreking van den inhoud van dit laatstgenoemde werk te beginnen — het is van beide het eerst verschenen —, zij dadelijk opgemerkt, dat de Nederlandsche volkskundige letterkunde door dit werk met een waardevol deel wordt vermeerderd. Het is een zeer onderhoudend geschreven gids door de immer groene tuinen onzer volkscultuur. Het is bovendien een handleiding voor den trekker door Nederlands heem, waarin zoowel aan het groote als aan het kleine aandacht wordt geschonken, zonder dat het geheel vermoeit door een opeenstapeling van feitenmateriaal.

Dit vindt zijn oorzaak in de omstandigheid, dat het werk gedragen wordt door een organische gedachte. Uitgaande van huis en haard als de heilige plaatsen, waar het gezin, de sibbe hun oorsprong vinden en van waaruit het volksche leven zijn weg vindt naar de streek, de gouw, het gewest, heeft de schrijver voor elk der elf provinciën een boeiend en afwisselend beeld gegeven van de inheemsche volkscultuur. Van der Ven eindigt zijn werk met een bespreking — welke vanzelf een lofrede wordt — van het Rijksopenluchtmuseum op den Waterberg bij Arnhem, het „Nederlandsche volksheem".

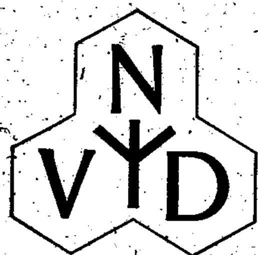
In onze dagen, waarin de volkskunde veler belangstelling boeit, is het de moeite waard een deskundig inleider te hebben. Deze inleider is ongetwijfeld de schrijver Van der Ven. Hij paart liefde voor de stof aan geestdrift, zonder deze geestdrift te laten vergoeden wat aan onbetwijfelbaar inzicht ontbreekt. Men mag van meening met hem verschillen, men heeft echter nooit den indruk, dat hij den lezer zijn meening als de alleen-geldige opdringt. Hij is op de goede wijze propagandistisch, d.w.z. hij zoekt naar den grond van de dingen omdat hij de waarheid vorscht, de waarheid, die de grond van alle dingen, dus ook van de verbreiding der volkskunde is. Aan dit streven naar het objectieve, zijn eerbied voor het in eigen levenskring historisch gegroeide, evenzeer wanneer die kring een christelijk-confessioneele is, dankt Van der Ven zijn enorme bekendheid onder ons allen.

Deze deugd van ruimhartigheid zonder kleurloosheid siert eveneens het breed-uitgemaalde werk: „Ons eigen volk in het feestelijk jaar". Dit is geenszins een doublure van het hierboven behandelde. Het is veeleer een nieuw opgetrokken halle, waarin al het schoone van den tijdeloozen jaarkring verzameld is.

A.

G. A. Smith
OUDE MAN
Tentoonstelling Ned. Beeldende Kunst
Foto A. Frequin

DE NEDERLANDSCHE VOLKSDIENST

HULPWERK BEELDENDE KUNST

DOOR FRITS SAMPIMON

In breede lagen van ons volk heerscht nog de gedachte, dat de Nederlandsche Volksdienst een nieuwe vorm of een soort van verlengstuk van Maatschappelijk Hulpbetoon, of van het Armbestuur zou zijn.

Niets is echter minder waar. De Nederlandsche Volksdienst heeft zich tot taak gesteld, alles wat voor de volksgemeenschap van waarde kan zijn, te beschermen en te verzorgen. Het groote doel, waar de N.V.D. naar streeft, is de lichamelijke en geestelijke gezondmaking en -houding van alle leden van ons volk. Het Nederlandsche volk wil hij moreel en geestelijk opvoeden en sterk maken, zoodat het zich te allen tijde zal kunnen handhaven.

Om een enkeling direct uit den nood te helpen, zal de N.V.D. wel eens geld of goederen beschikbaar stellen, maar dit is dus niet zijn eenige en groote doel. De Volksdienst wil ons volk geestelijk sterken en verheffen. Een uiterst belangrijk middel hiertoe is het volk in nauwer contact brengen met de waardevolle scheppingen van zijn kunstenaars. In dit licht moeten wij de nieuwe afdeeling van den Nederlandschen Volksdienst, Hulpwerk Beeldende Kunst, bezien, die in samenwerking met de Nederlandsche Kultuurkamer in het leven is geroepen. Deze afdeeling heeft tot doel den kunstenaar met aanleg tot het volk te brengen en tevens bij het volk liefde en begrip voor de goede en gezonde kunst op te wekken. Algemeen moet de strijd tegen kitsch en onnatuurlijke kunst worden aangebonden. Het Hulpwerk Beeldende Kunst streeft er naar om de kunst van de liberalistisch-kapitalistische methoden te bevrijden en den begaafden kunstenaar den weg te effenen tot het vervaardigen van volksche, waardevolle, kunstwerken. Het Hulpwerk Beeldende Kunst zal overal in den lande tentoonstellingen organiseeren om den kunstenaar ook in materialistisch opzicht te helpen en om bij het volk in breede lagen een vruchtbare belangstelling voor de goede kunst wakker te roepen. De N.V.D. neemt de kosten van het organiseeren dezer tentoonstellingen [illegible] voor zijn rekening, zoodat de exposeerende kunstenaar zonder eenige korting het volle bedrag voor zijn werken kan ontvangen. De Volksdienst geeft dus niet, zooals bijvoorbeeld vroeger Maatschappelijk Hulpbetoon, den kunstenaar een aalmoes, doch schept hem slechts de mogelijkheid zichzelf door eigen prestatie, kunde en vlijt voort te helpen, indachtig het principe, dat niemand van de gemeenschap meer mag vorderen, dan hij zelf bereid is te geven.

In het kader van deze hulp aan de kunstenaars wordt op het oogenblik door den Nederlandschen Volksdienst, in samenwerking met de Nederlandsche Kultuurkamer, in het rijksmuseum te Amsterdam een groote tentoonstelling gehouden.

De keuze der werken wordt beoordeeld naar de vraag, of de ingezonden kunstwerken beantwoorden aan de ware behoeften van het volk. De kunstwerken dienen nauw verwant te zijn met den volksaard. Hoe groot de daadwerkelijke steun aan de kunstenaars is, blijkt wel duidelijk uit het feit, dat de N.S.V. reeds heeft besloten om voor de in te richten tehuizen voor den aankoop van kunstwerken een bedrag van *f* 50.000.— beschikbaar te stellen. Ook de Nederlandsche Volksdienst zelf zal talrijke opdrachten verstrekken aan de Nederlandsche kunstenaars, terwijl de N.V.D. tevens belangrijk propagandistisch werk zal verrichten door de werken van begaafde kunstenaars onder de aandacht te brengen van de openbare inrichtingen, bedrijven en particulieren. De Nederlandsche kunstenaars hebben hun taak en belang begrepen, want voor de tentoonstelling „Hulpwerk Beeldende Kunst" te Amsterdam zijn bijna 2000 werken ingezonden. Een kleine duizend zijn hiervan geweigerd. Toch is dit een enorme tentoonstelling, indien men bedenkt, dat op de expositie van de „Berlijnsche Kunstwerken", welke in het kader van hetgeen Duitschland op deze wijze naar voren bracht, ruim 600 werken werden tentoongesteld. De Nederlandsche cultuurwerkers blijken dus in groote meerderheid te begrijpen, waarom het gaat.

Zij zijn deze hulp ten volle waard, want deze categorie van volksgenooten is immers bij uitstek geroepen, om ons volk te leiden op den weg, den geestelijken weg, dien het moet bewandelen om de plaats te verkrijgen, die het tusschen de andere volkeren van Europa behoort in te nemen.

Wij zullen weer een tijd krijgen met kunst, die zuiver en natuurlijk is, in harmonie met de schepping, innig verwant met het Nederlandsche volkskarakter.

Belangrijk is dus de taak van den Nederlandschen Volksdienst op cultureel gebied, want zijn doel is de geestelijke en moreele verheffing, tot sterker maken van ons volk.

DE CULTUREELE TAAK VAN de Smalfilm

DOOR HILLE KLEINSTRA

In een kort tijdsbestek heeft de film een belangrijke ontwikkeling getoond. Met de smalfilm is het niet anders; goed beschouwd is het nog maar weinige jaren geleden, dat de eerste toestellen voor de 16 mm. film in den handel werden gebracht. De opname-toestellen waren reeds dadelijk uitstekend. Natuurlijk is ook hier een niet geringe vordering gemaakt, maar toch zijn die eerste 16 mm. camera's ook nu nog bruikbaar, zelfs voor serieus werk. Met de projectoren was dat anders. De eerste weergave-toestellen waren uiterst lichtzwak; bij een projectie op een beeldbreedte van ongeveer één meter was de lichtsterkte volgens de opvattingen van thans al niet voldoende meer. Maar we waren tevreden, we waren zelfs zeer enthousiast. Er waren reeds dadelijk velen, die den drang tot filmen in zich voelden en die zich wierpen op de smalfilm; ze zagen daarin een uitstekend en niet al te kostbaar middel, om alvast een begin te maken met film-werkzaamheden.

Overigens waren de toestellen louter en alleen voor de huiskamer en voor bijeenkomsten in kleine zaaltjes bedoeld. Dat er in dienzelfden smallen band met beeldjes van precies één centimeter breedte nog andere mogelijkheden schuilden, daaraan dacht vrijwel niemand. Waarschijnlijk hebben ook de constructeurs van de eerste smalfilmtoestellen er geen denkbeeld van gehad, wat er met dien smallen band nog te bereiken zou zijn.

Het duurde echter niet lang, of men heeft het wèl begrepen en in den handel kwamen de zaalprojectoren voor de smalfilm; projectoren, die het mogelijk maakten, om een beeldgrootte te bereiken van 3 × 4 meter en meer. Door het gebruik van zeer lichtsterke projectielampen kwam het geheele smalfilmwezen in een nieuw licht te staan. Overigens was de bouw van die moderne projectoren natuurlijk niet uitsluitend een kwestie van een lichtsterkere lamp. De constructie van deze toestellen, vooral het optische systeem ervan, dwingt onze bewondering af. Maar het grootste wonder is toch nog steeds, dat een zoo klein beeldje een dergelijke enorme vergrooting mogelijk maakt. Hoe het zij: we hadden de smalfilm beschouwd als een prachtig studiemiddel, maar er bleek meer mogelijk; de smalfilm bleek een middel te zijn, waarmede wij onze filmische denkbeelden in daden konden omzetten en aan een groot publiek konden toonen.

Wij zijn nu alweer een aantal jaren verder, zoodat wij eens de balans moeten opmaken. We vragen ons af: „Is er inderdaad met de smalfilm bereikt, wat ermee bereikt kan worden?"

Het antwoord luidt ontkennend.

De komst van de zaalprojectoren en later van de smalfilm met geluid, waren oorzaak, dat plotseling de 16 mm. smalfilm niet meer uitsluitend als amateurfilm werd gezien. Maar men heeft zich niet klaar voor oogen gesteld, wat men eigenlijk wilde. Men zag niet precies, wat de werkelijke mogelijkheden waren en wat de taak was van de smalfilm.

Men zocht het vooral in de concurrentie met de filmtheaters. De Nederlandsche Bioscoopbond had voor het bedrijf een monopolie-positie geschapen, en van andere zijde werd getracht, dit monopolie te breken. Eenerzijds geschiedde dit uit louter zakelijke motieven; men wilde geld verdienen en daar voor normaalfilm de deur gesloten was, probeerde men het met smalfilm. Anderen hadden een meer ideëel doel; de joodsche machtspositie breken. Om deze redenen ging men van bepaalde buitenlandsche films smalfilmcopieën bestellen en andere films ging men zelf maken, om met deze films dan den boer op te gaan en voorstellingen te beleggen, waar dit slechts mogelijk was. Maar het ging niet, natuurlijk ging het niet!

Een speelfilm is al zeer spoedig verouderd. Het publiek is gewend aan goed verzorgde voorstellingen, met steeds nieuwe films. Het bleek daarom onmogelijk, om het filmtheater met zijn uitstekend technische inrichting, concurrentie aan te doen. Dit ligt niet aan de smalfilm zelf, die in de praktijk niet te gebruiken zou zijn; de heele reden was, dat voorstellingen in de één of andere gehuurde zaal nooit op die technische hoogte kunnen staan, als voorstellingen in speciaal daarvoor gebouwde theaters.

Ook de productie van goede speelfilms op smalfilm bleek niet doenlijk, wanneer men hiermede financieele resultaten wilde behalen. De plannen werden overigens nogal idealistisch opgezet: het maken van normaalfilms was voor Nederland te kostbaar; smalfilm was goedkooper, zelfs beduidend goedkooper dan normaalfilm en dus...... Maar het sommetje klopte niet. Een goede speelfilm, die te vergelijken is met de goede theaterfilms kost onherroepelijk een aardig kapitaaltje. Op den post „Materiaal" zou men inderdaad besparingen bereiken; maar die post vormt op de totale begrooting altijd een betrekkelijk klein onderdeel, ook bij smalfilm. Daar tegenover stond het nadeel: een loonende productie is zeker onmogelijk, wanneer men de filmtheaters niet achter zich heeft staan. De besparing bij de uitgaven weegt dus zeker niet op tegen de verloren inkomsten.

Dat een enkelen keer bij een jeugdfilm, gemaakt op smalfilm, van een loonende exploitatie sprake kan zijn, doet aan dit betoog niets af. Deze films stonden zeker niet op de hoogte, die ook bij dergelijke jeugdfilms verwacht moet worden.

Concurrentie tusschen normaal- en smalfilm is dus onbestaanbaar. Er is voor beide weggelegd een gescheidenheid van werkgebied. De smalfilm moet de theaterfilm niet willen nabootsen; ze moet haar eigen wegen zoeken.

Dit is een uitspraak, die thans door velen zal worden beaamd. En toch heeft men eerst heel wat zijwegen ingeslagen, heel wat mislukte pogingen ondernomen, voor men tot deze conclusie kwam. Vandaar dat wij nog niet kunnen wijzen op veel goed werk, dat op de balans van de smalfilm vermeld kan worden. Het Filmgilde met zijn vakgroep „Smalfilm" zal daarom zulk uitstekend werk kunnen verrichten, door aan te geven, welke wegen gevolgd kunnen en moeten worden.

Wat zal dan in de toekomst de taak van de smalfilm zijn?

In hoofdzaak zullen we vier gebieden kunnen onderscheiden: de smalfilm als amateurfilm, als propaganda- en reclamefilm, als onderwijs- en instructiefilm en als cultuurfilm.

Het is niet zoo, dat deze vier gebieden geheel zijn gescheiden. Een amateurfilm kan een belangrijke cultuurfilm zijn, een cultuurfilm kan groote propagandistische waarde hebben; propagandafilms kunnen door amateurs worden gemaakt. Toch is het gewenscht, om de vier takken gescheiden te bezien. In dit artikel wordt voornamelijk de cultureele taak van de smalfilm belicht.

De smalfilm als cultuurfilm. Al dadelijk komen bij dit woord de ijveraars in het geweer voor het behoud van de eigen, onvervalschte Nederlandsche taal. Ze zeggen ons, dat de film in zijn geheel een vorm is van cultuur en het daarom dwaasheid is om te spreken over afzonderlijke cultuurfilms. Wellicht heeft men gelijk; de filmwereld wemelt echter van uitdrukkingen, die onjuist zijn, geïmporteerd uit andere landen of erger nog gebrekkig vertaald. Zoo maken wij bij voorbeeld „overblendingen" en we „panoramiseeren"; plakken „leaders" voor en achter aan onze films; zondigen dagelijks tegen de wetten van onze taal. In dat licht bezien kan het spreken over cultuurfilms (films met een bijzonderen, cultureelen inhoud) zeer zeker verdedigd worden.

Cultuurfilms dus.

Meestal denkt men bij dit woord voornamelijk aan de korte films uit het voorprogramma van de bioscopen, die op een populaire wijze één of ander onderwerp verduidelijken. Vooral in Duitschland wordt er reeds jaren aan deze films groote waarde gehecht; het vertoonen van een cultureele film in het bijprogramma is voor iedere voorstelling verplicht. Deze films kunnen natuurlijk ook op smalfilm worden vervaardigd. Dat is zuiver een technische aangelegenheid n.l. of in het bepaalde theater smalfilmprojectoren aanwezig zijn of geplaatst kunnen worden en het te projecteeren beeld niet al te groot is. Zoo worden er in de programma's van de Cineacs regelmatig smalfilms opgenomen. Niet steeds zijn deze van een gehalte, zooals we ze graag zien — zooals we ze straks alleen willen zien — maar wederom is deze fout niet te zoeken in het materiaal; alleen was de wijze van werken niet deskundig of niet serieus genoeg.

Behalve echter de korte voorfilms komen er zoo af en toe ook avondvullende cultuurfilms uit. Soms loopen deze dan in het weekprogramma van de filmtheaters. „De Eeuwige Jood" is het voorbeeld van een dergelijke film, die (ondanks tegenwerking van bepaalde zijde) in het gewone weekprogramma veel bezoekers heeft getrokken. Hetzelfde is al eerder het geval geweest met geheel andere films, waarbij vooral goede expeditiefilms in trek bleken te zijn. Toch blijven het uitzonderingen, wanneer dergelijke films in het weekprogramma komen. Sommige theaters hebben daarom speciale afzonderlijke voorstellingen met cultureele films ingesteld en vooral vonden deze plaats op Zondagochtend.

De Zondagochtendvoorstellingen worden of werden door velen gewaardeerd; er kwam zoo langzamerhand een vaste kern van bezoekers voor, die zeker nog uitbreiding kan ondergaan. Aan de vraag naar voorstellingen met cultureele films is hiermede nog echter niet voldaan; in de toekomst zal ernaar gestreefd moeten worden, dat in de theaters ook meer avondvoorstellingen met cultureele films worden gegeven.

Nu kunnen dergelijke films zonder twijfel dikwijls

met voordeel op smalfilms worden uitgebracht, of zelfs met smalfilm vervaardigd. Voor losse voorstellingen in filmtheaters is dit materiaal niet ongeschikt en daarenboven kunnen op eenvoudige wijze voorstellingen buiten de filmtheaters worden gegeven. Want dan tellen de nadeelen niet, welke zoo zwaar wegen bij het geven van amusementsvoorstellingen met smalfilm. Het publiek, dat voor dergelijke voorstellingen komt, is niet zoo gevoelig ervoor, zelfs niet eens zoo gesteld op allerlei technische snufjes en allerlei gemakken. Bij dergelijke films kan men, zoo noodig, het zachtkens-doovende licht en het langzaam-openende gordijn missen, evenals de zachte klapstoelen. Men vindt het evenmin bij deze avonden storend, wanneer het toestel achter in de zaal staat opgesteld. Dus is er, wat deze kwesties betreft, niets op tegen, om deze voorstellingen te geven buiten het vaste filmtheater. Natuurlijk moet ook hier aan bepaalde eischen worden voldaan. Het beeld moet voldoende lichtsterk zijn; de projectie moet even rustig verloopen, als in den regel in de bioscoop het geval is; het scherm moet passend zijn en rondom afgezet worden, zoodat er geen ongebruikte witte vlakken de aandacht afleiden. Kortom: ook deze filmprojectie moet *met goede toestellen door vakmenschen geschieden.* Maar in principe kan men er zijn goedkeuring aan hechten, dat dergelijke voorstellingen in een willekeurige, mits behoorlijke zaal worden gegeven. Dan springt ook dadelijk het voordeel van smalfilm naar voren: het brandgevaar wordt tot een minimum beperkt, het vervoer van de apparaten levert niet zoo'n groot bezwaar, enz. Hiervan uitgaande komt men tot de gevolgtrekking, dat er dus niets op tegen is, dat niet alleen de films op smalfilm worden *vertoond,* maar evenmin, dat deze op smalfilm worden *vervaardigd.* Het bezwaar van de productiekosten geldt hier niet; films als deze kunnen vaak vervaardigd worden door samenwerking van enkele personen, soms door één cineast alleen. Een verder voordeel is, dat de cultuurfilms ook niet zoo snel verouderen, als met speelfilms het geval is. Er zijn bepaalde cultureele films, die al jaren met succes op het programma staan.

Het is dus slechts de vraag of er voldoende publieke belangstelling is; dan zijn serieuze plannen voor het vervaardigen van dergelijke cultureele films op smalfilm zeker niet af te keuren.

Er kunnen zich omstandigheden voordoen, waaronder het van groote waarde kan zijn, dat de film ook op normaalfilm aanwezig is. Vroeger, d.w.z. nog maar weinige jaren geleden, was er dan slechts één oplossing: opnemen op normaalfilm en verkleinen voor de smalcopie. Het omgekeerde is echter sinds eenigen tijd eveneens zeer goed mogelijk. In de Deutsche Wochenschau worden veel smalfilmopnamen verwerkt: reeds in de Olympiadefilm heeft men opnamen, die op smalfilm gemaakt waren, gebruikt. Een bijzonder voorbeeld blijft de film over de laatste Duitsche expeditie naar de Nanga-Parbat, die geheel met de Siemens-smalfilmcamera was opgenomen en daarna, met uitstekend resultaat, op normaalfilm was overgebracht. Ook dit bezwaar tegen de smalfilm vervalt dus.

Er blijft nog één belangrijk punt, en wel het *geluid.* De geluidssmalfilm is in technisch opzicht reeds uitstekend; toch blijven er nog moeilijkheden. Zoodra men met geluidsfilms begint, zijn de lasten bij het transport, vooral in de huidige omstandigheden, zeer bezwaarlijk. Zoodra het transport per auto hersteld is, zal dit ook weer ondervangen zijn. Erger is, dat vele zalen een acoustiek bezitten, die voor het geluid van de film minder geschikt is. Zoo zijn er bij projectie van geluidssmalfilm allerlei moeilijkheden en teleurstellende, maar daarnaast toch ook weer prettige ervaringen op te doen.

Ook hier geldt, dat alleen vakmenschen met het beste materiaal op pad gezonden mogen worden.

Ik ben overigens van meening, dat bij deze voorstellingen ook de „stomme" film nog een goede toekomst tegemoet gaat! Maar dan onder voorwaarde, dat er een uitstekende samenwerking is tusschen een goeden, ter zake kundigen spreker en een operateur-vakman met een uitstekende film. Dat is volstrekt niet ouderwetsch of uit den tijd, integendeel, tot heden zijn er dergelijke voorstellingen nog te weinig geweest. Ik noem hier het succes van *Nol Binsbergen* en *Jan Strijbos* als sprekers bij natuurhistorische films, terwijl ook *G. de Josselin de Jong* meermalen zijn oratorisch talent liet blijken tijdens de vertooning van expeditiefilms. *K. Jassies* heeft vooral in het Oosten van het land op uitstekende wijze, tijdens een tournee, een programma van folkloristische films ingeleid. *Pointl* spreekt bij zijn eigen filmwerk en *Toepoel* bij een speciale film over honden. Zoo zijn er veel meer namen te noemen van sprekers, die hun sporen verdiend hebben. Het is zelfs meermalen voorgekomen, dat een goede spreker op stap ging met een zeer slechte film en nog succes wist te oogsten, een wijze van doen, die echter niet kan worden toegejuicht en ook niet meer toegestaan kan worden.

Hoe het zij, op het gebied van de cultuurfilm is er met smalfilm nog oneindig veel te bereiken.

Von uns Germanen soll noch viel Kunst geschaffen werden und was geschaffen wird, dürfen wir nicht an den Maßstab eines fremden Früheren messen, sondern wir müssen es mittels einer umfassenden Erkenntnis unserer gesammten Eigenart beurteilen.

Chamberlain: Grundlagen des 19en Jahrhunderts

OM HET *WONEN* VAN MILLIOENEN

DOOR H. TH. WIJDEVELD

Wie de schokkende gebeurtenissen van onzen tijd niet wil beleven, ware beter in een andere eeuw geboren. Wij zijn deel van een tijdperk van onrust, wegbereiders voor den vrede. De spanne tijds van een eeuw moge voor den mensch als individu belangrijk zijn, in het wereldgebeuren is zij slechts van weinig beteekenis. Bezinning, verstrakking, verharding, is de kreet, die moest volgen op het tijdperk van schijngelijkheid en de inzinking eener verweekelijkte jeugd. Een nieuw verlangen vlamt op. Wie al te zeer aan de eenmaal gevonden waarheden hecht, begaat een zonde tegen de waarheid, want niets is wisselender dan het ware. Zij wordt sprongsgewijze omgevormd door een geslacht dat afzijdig van politiek, trustvorming en geldmacht en van honderd en meer religieuze belijdenissen, hard en grimmig, de posten gaat bezetten die de verouderde waarheid moet afstaan. Een nieuwe binding van machten is voorbestemd.

Het is maar schijn dat ontdekkingen verrassingen zijn of uitvindingen door toeval ontstaan. Het was een noodzaak dat onze oude zeevaarders Indië vonden. Amerika moest ontdekt worden. De 15e eeuw was rijp voor het betreden van verre werelddeelen. Ook toen deed een nieuwe waarheid haar intrede. De kleine, platte, door zuilen gedragen aarde, waarboven zich zeven hemelen spanden, was plotseling een in het heelal zwevende bol geworden. De menschheid moest dat vreemde nieuwe omvamen.

Nu in onze dagen de aarde geheel ontdekt is, zijn wij op zoek naar de menschheid zelve. Wij staan aangetreden voor de eerste groote hervorming der samenleving. Met weemoed om het afscheid van veel dat ons lief is, hebben wij de plicht de roepstem der vernieuwing te volgen. Velen zullen kermend te gronde gaan, anderen zich groot en vrij offeren. Het is de tijd van explosies. Onrecht slingert zich tusschen het machtig opwaarts streven. Wie alleen oordeelt naar de excessen, die deze worsteling met zich brengt, mist dieper zin en ziet het detail voor het al-omvattende. Zouden wij het Christendom moeten verguizen om de dwaalwegen der vervolgingen, der inquisitie en het martelaarschap door alle eeuwen?

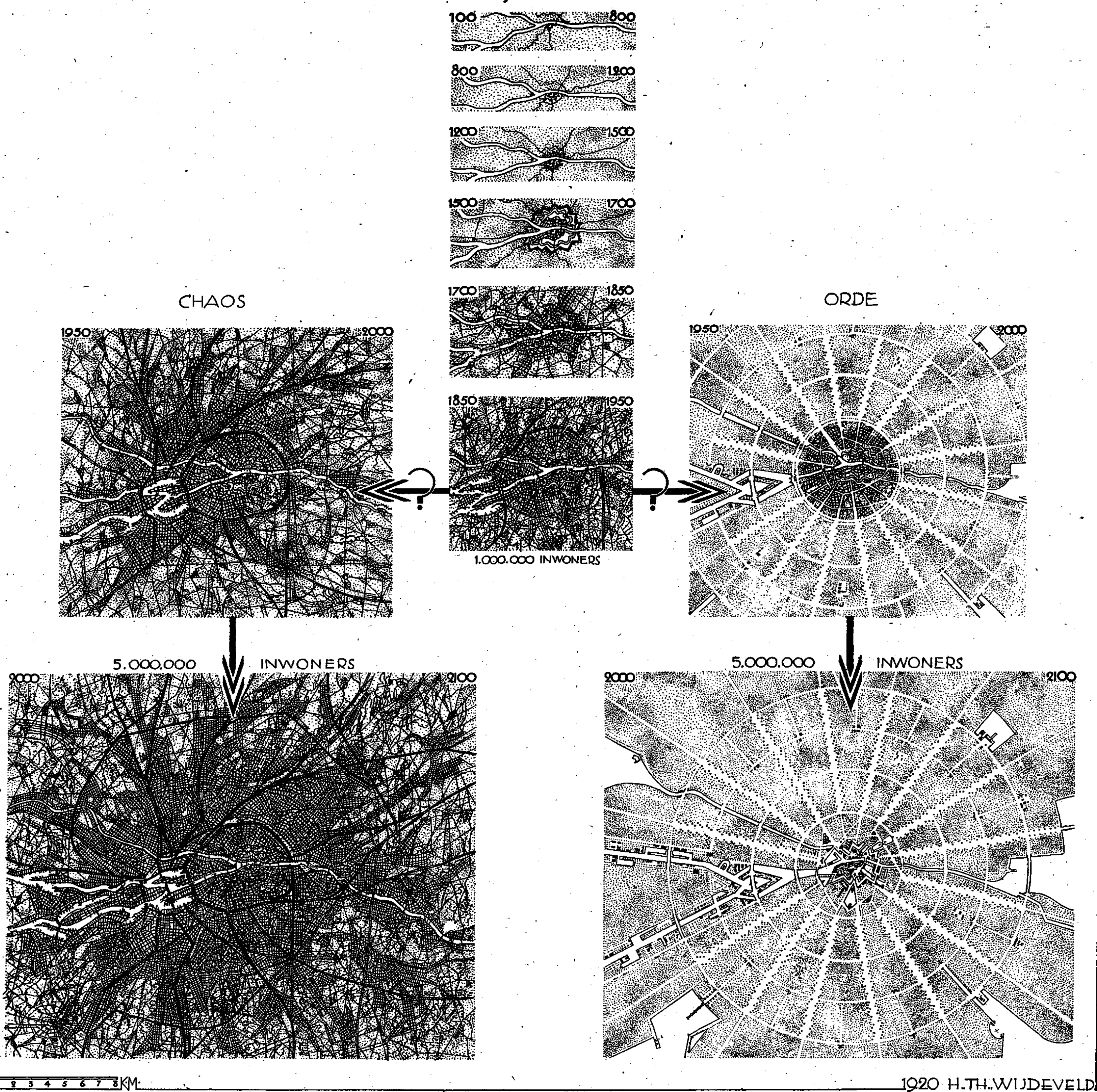
Het tijdperk der democratie neemt afscheid, haar bereiken zullen wij overnemen, haar falen vergeven. Het kapitalisme heeft zijn hoogtepunt overschreden, zijn organisatorische inzichten zullen wij gebruiken, den gouden standaard, zijn goudroes, vervangen door den arbeidsstandaard. Politiek heeft haar einde gevonden, want wij hebben ontdekt, dat zij het volk zijn regeering heeft ontnomen, immers politiek is de krachtverspilling van dertig en meer partijen, is het immuun maken van het arbeids-initiatief, is het al te aardsche van geloof en kerk. Zij is het verzwakkende „verdeel en heersch". Er komt een herbeginnen, ook in ons land. Een zich bewuste macht gaat ons vanuit één centrum leiden.

Reeds tientallen van jaren werken voorloopers van de geesteshouding die heden aan de oppervlakte van het menschelijk bewegen zichtbaar wordt. Enkelen stonden gereed om in gemeenschappelijk overleg plannen voor de toekomst te maken. Een wereldorde zelfs werd voorbereid. Maar toen kwam de vrees voor het verlies van aardsch bezit en dreef een deel der menschheid tot behoudzucht. Nu is hun angst uitgegroeid tot hevigen strijd,... oorlog op leven en dood!

Tusschen dit gruwelijk spel van egoïsme en haat, werken uitvinders en mannen van de wetenschap onvermoeid door. Straks zal zelfs blijken, dat de verwoestende oorlog in den zin der techniek opbouwende diensten heeft verricht.

De gevreesde uitputting van olie en kolen, doet zoeken naar nieuwe energie. Wetenschappelijke onderzoekers worden gedreven naar vermeerdering van krachtbronnen, geleerden mogen de stoutste verwachtingen uitspreken, de levende stuwing der watervallen wordt gebruikt, eb en vloed aan banden gelegd, luchtstroomingen en zonnestralen in dienst der menschheid gesteld. Zij mogen de structuur der materie onderzoeken, atomen ontleden, de kernen uit de wentelende electronen schieten, ontzaggelijke ener-

2000-JARIGE ONTWIKKELING EENER MILLIOENENSTAD VAN AANVANG TOT . . . . . CHAOS? TOT . . . . . ORDE?

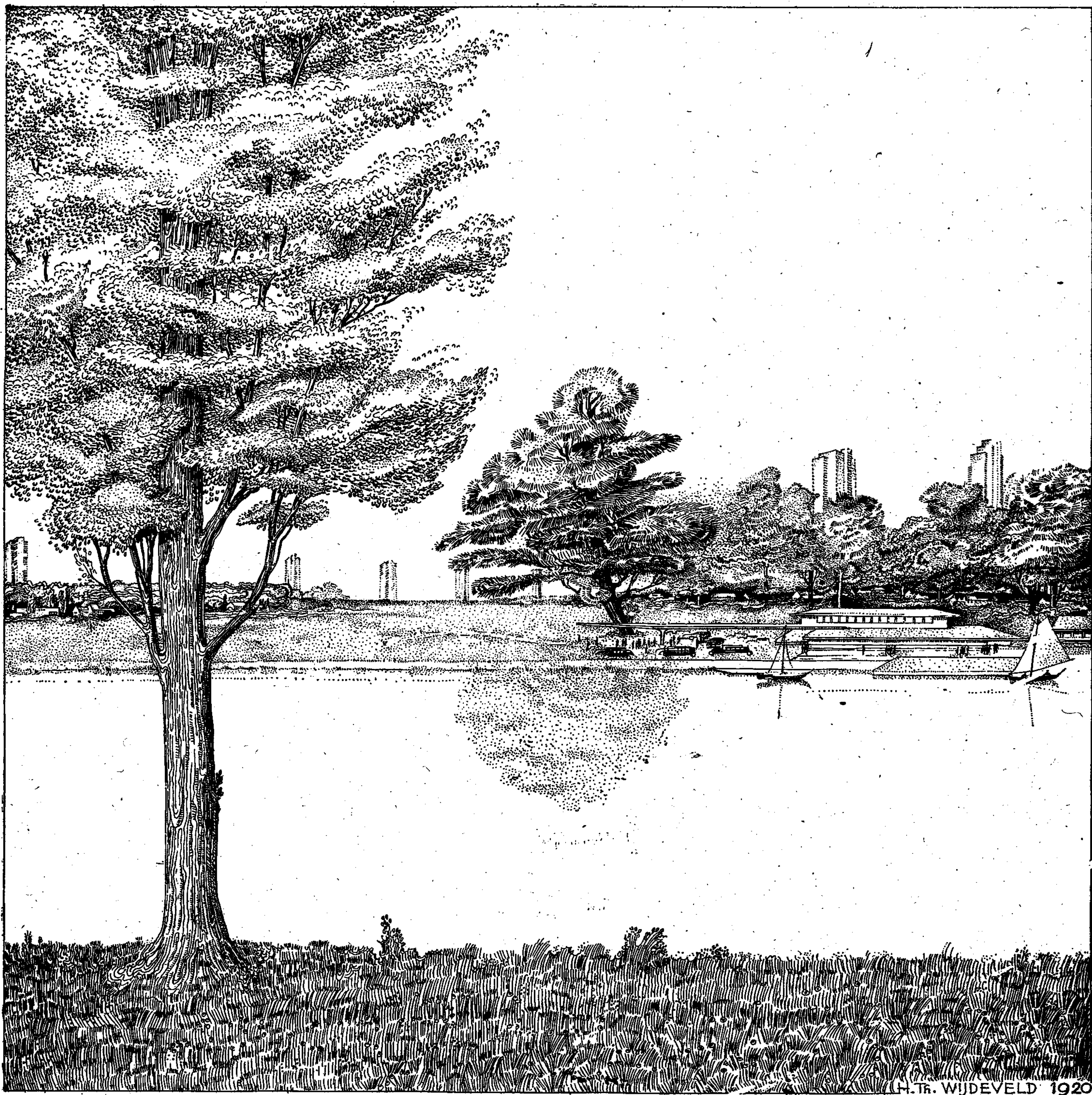
giëen vrij maken en ons het Uranium-tijdperk voorspellen. Zij mogen de oude bronnen van kracht verlaten, met de nieuwe hoopvol experimenteeren.

Zóó de wetenschap!

In de technische wereld gaat men de veelheid van machines en gebruiksartikelen voor industrie en handel binnen enkele normen vastleggen. Rijwiel en auto, vliegtuig en schip worden meer en meer uit genormaliseerde onderdeelen samengesteld, de Dieseltrein heeft de reizigers door eenvoud en door charme aan het gestroomlijnde gemak gewend, verwarmingssysteemen en keuken-installaties zijn een enkel begrip geworden. Sanitair, water en licht hebben eenheidsvormen aangenomen. Electriciteit en radio werken door den aether. Waar de gevoelige hand van den kunstenaar wordt toegelaten, groeien deze vormen tot zulk een veelheid van verschijning, dat zij verwondering brengen en...... schoonheid bovendien!

Zóó de techniek.

Wij architecten echter worden gefolterd door het bewustzijn dat het bouwen niet uit den humanistisch individualistischen tijd is los te wringen en ondergaan

IN HET CENTRUM EENER TOEKOMSTIGE STAD, NATUUR VERBONDEN WERKEN EN WONEN

ons werk als de meest achterlijke verschijning der samenleving. Een geestelijk immuun geworden arbeidersklasse, omgeven door een benauwden kleinburgerstand heeft zich samengedrongen in steden en dorpen. De vreugde, de droom, het wonder, die toch ergens in de wetenschappelijke ontdekkingen en de techniek verscholen liggen, sprongen slechts op uit enkele individueele vormen der architectuur, maar konden zich tot heden niet uiten in het gezamenlijk bouwen voor de gemeenschap. De stad heeft zich van de natuur verwijderd. Wonen werd het samenpersen der bevolking. Het dorp is de schrik der omgeving geworden en ligt als een vloek in het landschap.

Zóó de bouwkunst!

Men bedenke echter dat uitvindingen en techniek het uiterlijk beeld des levens wel heel snel veranderd hebben, het rhythme van het dagelijksch leven kwam in conflict met het wezen van den mensch. De menschheid had zich zooveel overbodige behoeften aangewend, dat zij het doel van het leven niet meer zag. Innerlijke aandoening ging over in uiterlijke ver-

schijning. „Veel en goedkoop" was de leuze. Het machine-product vernietigde de vreugde van den handenarbeid.

Zoo werden ook wij moderne architecten meegesleurd in den chaos. Wij hadden ons bezondigd aan al te jonge, welhaast verboden vormen. Wij hebben materialen en constructies, die de eeuwen hadden getrotseerd, verguisd. Het experiment was ons dierbaarder dan de traditie. Nu zijn wij in hevigen strijd gewikkeld, leed gaat zijn louterende werking doen. Reeds stroomt het in ons van het hoofd naar 't harte; er is een wensch naar rust, naar harmonie!

Wij aanvaarden het oude en keeren ons bewonderend tot wat was, de pracht der vergane steden wordt weer beleden, wij restaureeren wat te redden valt en stellen ons beschermend rond het waardevolle oude. Maar het is een zonde tegen den geest der vaderen wanneer wij blijven bij ziellooze navolging van wat tot vroegere schoonheid behoorde. Er is een overtuiging groeiende dat onze tijd uit eigen bodem, uit eigen volk en geest kan scheppen. Wij gaan ons bezinnen op het verband tusschen Gemeenschap en Samenleving, tusschen Materie en Idee.

Het versterkte ras- en nationaliteitsgevoel onzer dagen is in wezen het samentrekken van krachten voor den heroïschen sprong naar de samenvloeiïng der volkeren [1]). Vanuit dat besef komen de ideeën van saamhoorigheid, opvoeding, opleiding en arbeid.

Met het verlangen naar eenvoud, rust en verdieping groeien plannen tot nieuwen stedenbouw. Het stedelijke plan werd streekplan, zelfs landelijk plan. Reeds wordt het Nationale gevuld met Europeesche spanning.

Zouden wij architecten, die onze titels straks beschermd weten en door deze zuivering eindelijk onze plaats in de samenleving gaan innemen, niet in staat zijn als scheppende kunstenaars mede te werken en tot schoonheid te vormen, al wat de wetenschap aan vernieuwing en de techniek aan wonderen van uitvinding bracht? Zoolang oorlog woedt, kunnen wij slechts voorbereiden; zoodra groot Europa de leiding neemt en orde weder keert, zal het een Nieuwe Orde zijn, een orde die uit den aard van haar wezen nieuwe vormen verlangt.

In de komende samenleving zullen de kunsten als een natuurlijk deel van het gemeenschapsleven in alle andere uitingen besloten zijn. Wij zullen in voorwaarts gaan ons wenden tot de oude gilden. Gildehuizen gaan in het wijde landschap verrijzen. Daar worden jonge kunstenaars, door het samengaan van theorie- en praktijk, in en door het leven zelve opgeleid. Deze studie- en arbeidscentra zullen omgeven zijn van reunie- en tentoonstellingszalen, sportterreinen en openluchttheaters. De jonge architect zal werken in de stad zoowel als in de natuur en vol respect voor de historische stijlen, zal hij de expressie van onzen tijd, zoekend, vormend, vinden en opgroeien tot constructeur en scheppend kunstenaar, straks tot bouwer onzer toekomstige steden. Stedenbouw, niet om de planindeeling of het stramien van wegen en kanalen, niet om den handel of het verkeer, niet om de toepassing van de moderne technieken of het gebruik van nieuwe materialen, zelfs niet om de architectonische expressie eener idee, maar in de eerste plaats om de lichamelijke en geestelijke gezondheid van den werkenden mensch, ...om het WONEN van millioenen! Wonen in socialen zin! Dáár ligt de opgave voor het komende geslacht. Dát is de basis voor het „duizendjarig rijk!" Waar zijn de scheppende geesten onder de architecten, die den moed hebben den stedenbouw in groot verband te zien? Volksch en Europeesch in één! Niet wederopbouw, maar Reorganisatie,...... Ordening!

Rotterdam, Den Haag, Amsterdam moeten niet alleen worden uitgebreid, maar tot in hun kern worden herzien, evenzoo onze provinciesteden en de droeve nalatenschap die wij „dorpen" noemen. Een lange en moeilijke weg, immers afscheid is heden meer ons deel dan aanvang.

De massa moet eerst leeren WONEN...... leeren LEVEN! Leeren de machine te beheerschen en te groeien naar een natuurlijkheid zooals zij eenmaal was bij de smidse in het dorp, bij den schoenmaker in het pothuis, bij den sluiswachter aan het kanaal en... bij den boer op het land. Een nieuwe levenskunst in eenvoud en arbeidslust.

Sommigen zien de oplossing in „eigen huis met eigen tuin" voor ieder gezin. Geen beïnvloeding van medewerker of buurman. Aldus uitbreidingen, die de steden door millioenen kleine woningen aaneen doen groeien. Heel ons land wellicht één tuin, maar zeker ook één straten-complex. Decentralisatie waar de grootheid der natuur in minitieuze deelen wordt gesplitst.

Anderen pleiten voor een in gemeenschapszin verbonden leven, door het gezamenlijke wonen van groepen in hooge architectonische kernpunten. Heel onze bevolking door centralisatie wonend temidden eener majestueus grootsche natuur.

Het is aan hen die leiding geven aan de samenleving, om de voorwaarden voor het komende wonen te scheppen; aan ons architecten om daaraan vorm te geven. Eerst dan mogen de steden groeien in rondbouw met ruime wegen, met middelpuntvliedend radiaal-verkeer. Hoogbanen uitstralend naar de peripherieën. Een organisatie in harmonie met de natuur.

En in hun centrum ligt stil en zacht onze herinnering, de historische stad, geborgen in groen en bloemen. [1])

[1]) „De Nieuwe Orde", uitgave Elckerlyc Lage Vuursche.

HET MUZIEKGILDE

en

ZIJN BEROEPSBESCHERMING

DOOR MR J. J. VAN IJZEREN

II

Ik moge mij kortheidshalve beperken tot het aanstippen van de in mijn vorige artikel genoemde aspecten van het probleem der beroepsbescherming in engen zin, het dilettanten-vraagstuk, om nu de vraag te stellen: hoe is het Muziekgilde, dat nu dit probleem van de vakvereenigingen overneemt, daar tegenover gesteld, met zijn organisatie, zijn werkwijze en zijn middelen.

De vakvereenigingen hebben de concurrentie der dilettanten scherp gevoeld en daartegen gedaan zooveel als haar mogelijk was, doch met weinig resultaat. Met waardeering herinner ik hier aan de hulp, die de amusementsmusici mochten ondervinden van de Directie van den Arbeid; maar ook de arbeidsinspectie was niet in staat afdoende in te grijpen.

Het Gilde is geen vakvereeniging. Het onderscheidt zich hiervan o.m. doordat het alles omvat op zijn bepaald gebied. Het is een eenheid van onderscheiden, veelal tegengestelde belangengroepen. Het Muziekgilde onderscheidt en vereenigt de volgende vakgroepen: *componisten, solisten, dirigenten, orkestmusici, muziekpaedagogen, amusementsmusici, Volksmuziek (leeken-muziek), Concertwezen en Muziekhandel.* Het omvat niet alleen alle groepen, maar ook alle personen, die daartoe behooren en zoo ook de beroepsmusici der eerstgenoemde zes vakgroepen, en de dilettanten, die in wezen bij de leekenmuziek-vakgroep thuis hooren. In deze organisatorische indeeling ligt alreeds een principieele beslissing in het dilettantenvraagstuk. Dilettanten zijn geen beroepsmusici; hoogstens „snabbelende" leeken.

De eenheidscheppende functie van het Gilde voltrekt zich in de Gildeleiding (Gildeleider en Gildebestuurder) bij het naar voren brengen en het in het georganiseerde Gildeverband bepleiten der tegengestelde belangen door de onderscheiden vakgroepen (vakgroepleiders en vakgroepbestuurders).

De vakgroepleiders, zelf midden in het bedrijfsleven staande, kennen het probleem, dat zij zelf aan den lijve ondervonden of nog ondervinden en zij hebben met de vakgroepbestuurders, „unbeteiligte"-ambtenaren, de speciale belangen van hun vakgroep op zoodanige wijze te behartigen, dat deze volledig tot hun recht komen.

Hoe uitstekend het ook moge zijn, wanneer deze functionarissen hun werk verrichten met open blik ook voor andere belangen, in het bijzonder in zooverre de eenheid uit het ware begrip der tegengesteldheden ontstaat of daarin bestaat; dit neemt niet weg, dat in een eenzijdigheid hunnerzijds, in een beperking, die den meester toont, de beste waarborg is gegeven voor een juiste uitbalanceering in het Gilde van de onderscheiden belangen.

Het is de Gildeleiding, die de taak heeft de onafhankelijk van elkaar naar voren gebrachte argumenten en ingenomen standpunten af te wegen en te bezien in het licht van eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van het algemeen belang.

Terwijl bij het dilettanten-probleem de vakgroepen en beroepsmusici op grond der sociaal-economische positie der beroepsmusici een zoo snel mogelijke liquidatie der dilettanten-concurrentie op een uit hun aard voortkomende natuurlijke wijze zullen eischen en de vakgroepleiders en bestuurders der vakgroep Leekenmuziek de moeilijkheden en wenschen van hun leeken en vereenigingen daartegenoverstellen, overweegt de Gildeleiding beider standpunt, alsmede art. 3 der Kultuurkamer-Verordening, welke een verantwoordelijkheid t.o.v. het Nederlandsche volk stelt, de prevaleerende belangen der gemeenschap. Het audite et alteram partem is een zeer wezenlijk element in de taak van Gildeleider en Gildebestuurder, evenals bij het dilettanten-vraagstuk b.v. de overweging of en in hoeverre het uit algemeen sociaal standpunt aangaat een nevenberoepsmusicus op een bepaalden termijn een gedeelte en zoo ja, welk gedeelte van zijn inkomen te ontnemen. De uiteindelijke beslissing, die genomen wordt door den Gildeleider en door den President en

den Directeur-Generaal der Nederlandsche Kultuurkamer nogmaals wordt getoetst aan het algemeen belang, behoeft geen compromis te zijn. Het is een zelfstandige beslissing en het is daarna weer een taak van het Gilde de groepen, die eventueel in de genomen beslissing teleurgesteld mochten zijn, de oogen te openen voor de belangen, welke bij de decisie hebben geprevaleerd. Hierbij vervult het Gilde als het ware een paedagogische taak, welke daarin bestaat, de gemeenschapsgedachte en het saamhoorigheidsgevoel onder de leden te bevorderen.

Behalve de ervaring en het inzicht der leiders en bestuurders zal het Gilde het middel der statistiek ten dienste staan. Op het gebied der muziek heeft tot nu toe zoo goed als geheel alle statistisch onderzoek ontbroken. In de toekomst zullen cijfers beschikbaar zijn van het aantal beroepsmusici, gespecificeerd naar de verschillende gebieden der onderscheiden vakgroepen, naar de plaatsen waar zij gevestigd zijn, over de werkmogelijkheden welke zich voor hen voordoen, enz. Op grond van objectieve gegevens zal de vraag beantwoord kunnen worden, in hoeverre de beroepsmusici in staat zijn het werk van dilettanten over te nemen. De mogelijkheden, welke amateurvereenigingen aan beroepsdirigenten bieden, kunnen objectief worden onderzocht aan de cijfers der aantallen, plaatselijk onderscheiden, der budgetten, der ledenaantallen, enz.

Het zal aan het Gilde mogelijk zijn te bevorderen, dat vereenigingen op betere financieele basis komen te staan, o.a. door fusioneering. Door het concentreeren van meerdere vereenigingen op het plaatselijk beschikbare aantal beroepsdirigenten kan verbetering worden gebracht en in het cultureele peil van het werk en in de sociaal-economische positie der musici. Een meer efficiente verspreiding der beroepsmusici over den lande en de werkmogelijkheden kan aan de hand van objectieve gegevens mede door een tactvolle en deskundige arbeidsbemiddeling worden bevorderd.

Dat gebied der geestelijke cultuur, dat vroeger min of meer slechts object der regeeringscensuur was geweest, namelijk de literatuur, kunst en pers, werd door de „Wet betreffende de Rijkskultuurkamer" van 22 September 1933 tot voorwerp der speciale belangstelling van den staat verheven.

In de toelichting op deze wet staat o.a.:

„Het is niet de bedoeling van den nationaal-socialistischen staat, een cultuur van bovenaf te willen scheppen. De cultuur groeit uit het volk naar boven. De taak van den staat is, in de cultuur schadelijke elementen te bestrijden en waardevolle vooruit te helpen en wel volgens den maatstaf van het verantwoordelijkheidsbewustzijn voor de nationale gemeenschap. In dezen zin blijft het cultureel scheppend werk persoonlijk vrij. Wel echter is het, om een politiek van Duitsche cultuur te voeren, noodzakelijk, de scheppenden op al hun gebieden onder leiding van het Rijk tot een eensgezinde wilsvorming samen te vatten. Dat geschiedt langs den weg van den opbouw der standen. (Ständischer Aufbau = opbouw der standen = bevordering van het Duitsche bedrijfsleven, volgens groepen, maar zonder klassenstrijd — Fr. S.). Opbouw der standen beteekent het omvatten der individueele personen."

Johannes Öhquist: Das Reich des Führers (Ned. vertaling van Frits Sampimon, in voorbereiding bij uitg. Westland te A'dam).

Een allereerste mogelijkheid voor het Muziekgilde om saneerend op te treden, met het oog op de beroepsbescherming en het dilettanten-vraagstuk, is gelegen in art. 12 der Kultuurkamer-Verordening. Wie bij de Kultuurkamer is aangemeld, is, het zij nogmaals gezegd, nog geen lid dezer Kamer. Te zijner tijd zal van de aangemelden moeten worden onderzocht, of zij voldoen aan de in dit artikel 12 vereischte betrouwbaarheid en geschiktheid om lid te zijn. Aan de hand van dit vereischte zal een beslissing genomen moeten worden, waarbij het Muziekgilde er m.i. goed aan zal doen ervoor te zorgen, dat ook weer niet al te zeer de poorten worden opengezet.

Het is alreeds gebleken, dat het onvoldoende is bij het onderzoek, of iemand als beroepsmusicus kan worden aangemerkt, te kijken naar de beroepsvermelding van het identiteitsbewijs. De normen, welke bij deze vermelding zijn aangelegd, zijn andere dan door de vakkundigen in het Muziekgilde zullen moeten worden aangenomen.
De veenarbeider, de sjouwer en de melkboer zullen ongeacht hun persoonsbewijs, hun aanmelding en hun vermomming als musicus niet in de gelegenheid gesteld moeten worden het musicusberoep tot een paskwil te maken.

Tenslotte is boven alles de verordenende bevoegdheid der Nederlandsche Kultuurkamer de spil, waarom alle oplossingen der problemen draaien. Hiermede is, zij het onder zekere waarborgen en in het geheele Gildeverband binnen het kader der Nederlandsche Kultuurkamer aan den beroepsstand zelf gegeven de vraagstukken in eigen kring te regelen. De politieautoriteiten dragen desgewenscht zorg voor de handhaving der genomen maatregelen.

Wat het dilettanten-vraagstuk betreft, zal ook een verordening het beslissende antwoord brengen en het wil mij voorkomen dat het aanbeveling verdient, gezien de vele en afwisselende aspecten, welke het vraagstuk biedt, in de rijke schakeering, waarin het zich voordoet in het dagelijksch leven, dat een verordening wordt gemaakt, welke het Gilde in staat stelt in een rustig, maar zeker tempo de vereischte saneering te realiseeren en daarbij de gevallen van geval tot geval te bekijken, nadat principieel het onderscheid, dat moet worden gemaakt tusschen dilettanten en nevenberoepsmusici eenerzijds en beroepsmusici anderzijds

zal zijn gesteld, waaraan een vergunningsstelsel dient te worden gekoppeld, dat de mogelijkheid opent, telkens van de onderscheiden standpunten, het cultureele, het economische en het sociale, uitwisselend naar nooden en behoeften en gewestelijke en plaatselijke omstandigheden, met inachtneming van de verschillen bij de diverse vakgroepen, beroepsbeschermend op te treden.

Bij de werkwijze van het Gilde hebben wij gezien, hoe belangrijk het is, dat de musici zelf hun stem in het Gilde laten hooren. Bij de door den President gegeven richtlijnen voor de organisatie is uitdrukkelijk als bedoeling bij den opbouw gesteld, dat het Muziekgilde in de eerste plaats zal mogen en moeten zijn een gilde der musici en bij de muziek belanghebbenden. Het organisatie-schema, laat ik zeggen het geraamte, is gegeven, de werkwijze omvat waarborgen voor een goede functioneering, de verordenende bevoegdheid en de macht de naleving der maatregelen te handhaven liggen gereed; het is nu aan de musici zelf ervoor te zorgen, dat deze mogelijkheden, die aan de vakvereenigingen steeds ontbroken hebben, worden uitgebuit en dat de hun aangeboden gelegenheid terstond van de beroepsstand-organisatie de vruchten te plukken, direct op de voor hen beste wijze wordt benut.

En wanneer in de verhouding Overheid—cultuurwerker de functie der Nederlandsche Kultuurkamer met haar Gilden geschetst wordt als een weg van boven naar beneden en van beneden naar boven, doch een en dezelfde weg (prof. Goedewaagen in „Met Passer en Speer"), dan zal het de taak zijn, mede voor de musici en belanghebbenden bij de muziek, ervoor te zorgen, dat hun belangen op de beste wijze den juisten en den aangegeven weg op gaan.

Nu beide wegen een en dezelfde zijn, moge het toegegeven worden, dat op dezen eenen weg een botsing niet is uitgesloten en moge worden toegegeven, dat hetgeen van boven naar beneden komt over grootere doorzettingskracht zal beschikken, dan hetgeen moeizaam van beneden naar boven streeft; dit moge echter voor de musici slechts een reden te meer zij hun beste krachten mede in te spannen, om hun eigen organisatie te verstevigen, hun eigen weg naar boven in gesloten krachtformatie te betreden en te bezetten.

> *„De scheppende menschen, — zeide Rijkspropagandaminister Dr Goebbels op 15 November 1933 bij de opening van de Rijkskultuurkamer, — zullen zich in Duitschland weer als een eenheid voelen; hun zal dat gevoel van troostelooze leegte worden ontnomen, dat hen tot dusverre van de natie en haar stuwende krachten scheidde . . . . Ieder is op zijn plaats datgene waard, wat hij is besloten voor de natie en haar toekomst te presteeren."*
>
> *En hij voegde eraan toe, dat de staat van den kunstenaar niets anders verlangt, dan dat hij den nieuwen staat erkent en zijn wetten tot richtsnoer van zijn scheppende handelingen maakt.*
>
> *Johannes Öhquist: Das Reich des Führers (Ned. vertaling van Frits Sampimon, in voorbereiding bij uitg. Westland te A'dam).*

NOORDFAKKEL

Als de noordfakkel laait in Gods hand
Luidt het Uur dat geneest,
Bloeit de bloed-bevruchtende Geest
Weer over het land.

Jan H. Eekhout

HANS STEINHOFF Foto: Tobis

Film

„Voor een film heeft men evenzeer als voor een tooneelstuk een dramatisch conflict noodig. Steeds zal het leven zelf daartoe de aanleiding verschaffen, doch zelden zal het leven daartoe kant en klaar de stof leveren. „Literatuurfabrieken", die aan den loopenden band kluchten, detective-geschiedenissen en korte verhalen leveren, zijn evenwel nimmer in staat de veelvormigheid van het wezenlijke in het leven en de warmte van het gemoed weer te geven, zonder welke een kunstwerk niet kan ontstaan. *Daarom behoort de vraag naar den filmdichter tot de meest dringende behoeften van de filmindustrie."*

Deze woorden, welke Dr Gottfried Müller in het hoofdstuk „Film und Dichtung" van zijn boek „Dramaturgie des Theaters und des Films" neerschrijft kunnen wellicht de aanleiding vormen tot een vruchtbare beschouwing. Want aan die vraag naar filmdichters moet voldaan worden, en wellicht kan Nederland daartoe zijn bijdrage leveren. Het is te wenschen dat de Nederlandsche dichter ervoor zal zorgen dat het leven van zijn volk in die verbeelding, in de film op het witte doek, vertegenwoordigd is. Om dit te bereiken is in de eerste plaats noodig dat wij ons duidelijk voor oogen stellen waarom het hier gaat, dat wij de vele vage „schwärmerische" denkbeelden, die het filmbedrijf omgeven en maken tot een mysterieuze droomwereld, waarin men half gevormde gedachten en puberteitscomplexen onderdak wil verschaffen, overboord gooien en daarvoor in de plaats een helder beeld stellen van een bedrijf dat harde werkers met gezonde ideeën noodig heeft.

En om reeds bij voorbaat elk misverstand uit te sluiten citeer ik hier een kenmerkenden zin uit Müller's beschouwing: „De film kan alleen dichters met werkelijkheidszin gebruiken, dichters, die tevens met succes in het werkelijke leven staan."

Den dichter, die het „L'art pour l'art" huldigt, noemt Dr Müller een hoogmoedige, die den smaak van het publiek minacht en zichzelf bewierookt. Hem kunnen ze in de film niet gebruiken. Doch ook den dichter die het leven zelf ontwijkt en vlucht in zijn ivoren toren, ook den dichter die bij een flauw-flakkerend kaarslicht opgaat in zijn particulier droomwereldje omdat hij het in den golfslag van het werkelijke volle leven niet kan bolwerken, ook dien zal de toegang tot de filmwereld worden ontzegd. Want weliswaar brengt de filmindustrie droomen voort, doch het mogen niet de droomen zijn, waarin men vlucht voor het leven, het moeten de droomen zijn, de oerbeelden, waarnaar en in wisselwerking waarmede het leven zich vormt, in den ernst van zijn grootheid en in de humor van zijn kleinheden. De film heeft den dichter noodig, die uit het volle leven de beelden doet opstijgen, gelijk vonken, die van het aambeeld springen, dat door een hamer bewerkt wordt. En die denkbeelden moeten de bedding vormen, waar de stroom van het leven doorheen geleid wordt.

Wat is er voor noodig om een filmdichter te worden? In de eerste plaats dit: dat men als *dichter* geboren is, dat men behept is met den drang om het leven te verbeelden. In de tweede plaats dat men zich schoolt in de regels der dramaturgie, welke sedert Aristoteles elke dramatische kunst hebben beheerscht. Terecht merkt Dr Müller op dat in het algemeen de dichters te weinig begrip hebben van de mathematische logica van het dramatische, en — dat geldt speciaal voor hen, die reeds neiging vertoonen om *film-*

...lichters gevraagd

DOOR KAREL VAN HEUSDEN

dichter te worden — niet voldoende „optischen zin" hebben voor de filmische beweging. Het grootste gedeelte van zijn boek „Dramaturgie des Theaters und des Films" wijdt Dr Müller aan de ontwikkeling der dramaturgie door de eeuwen heen, zoodat een filmdichter-in-spé hieraan reeds een goede handleiding heeft. Voorts wordt ons een goed recept aan de hand gedaan om in de practijk kennis inzake de filmdramaturgie op te doen, namelijk dit: ga regelmatig goede films zien, maar dan niet één keer, doch vier of vijf keer achter elkaar dezelfde film.

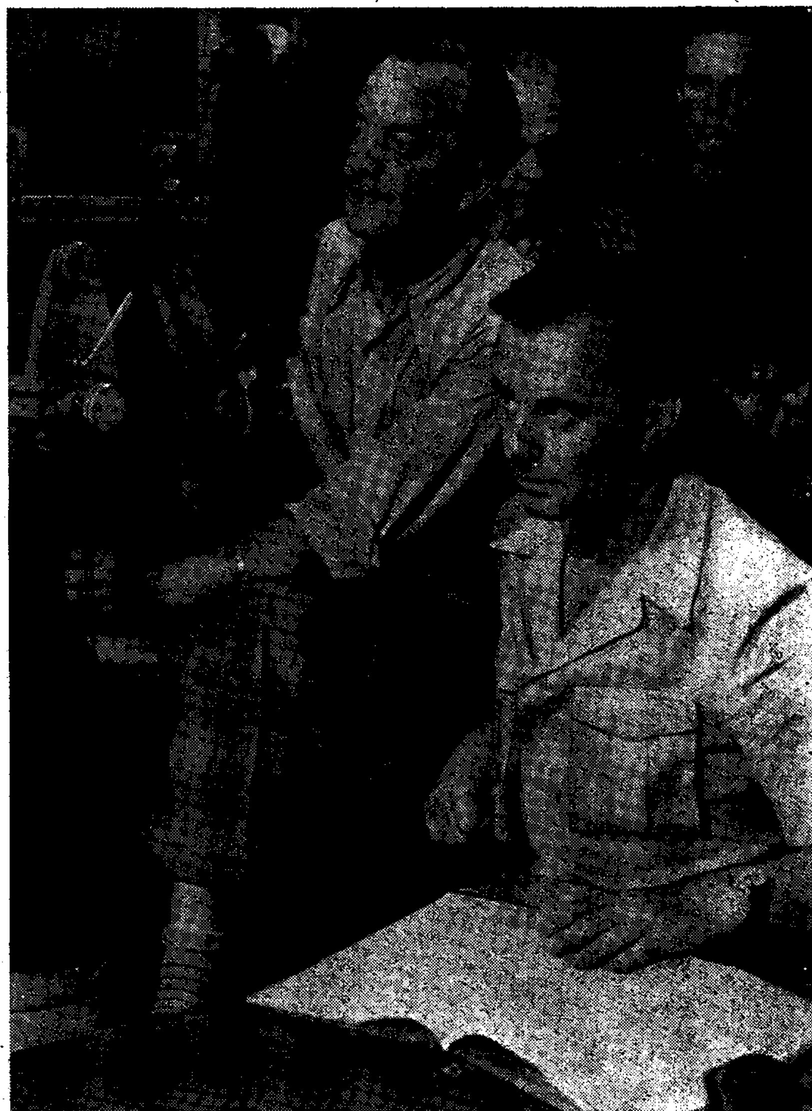
Den eersten keer beleeft men de film als bioscoopbezoeker. Men wordt door het gebodene geheel in beslag genomen en geboeid en men kan de handeling niet overzien. Men reageert alleen op de verrassingen en ziet alleen de hoofdpersonen.

Den tweeden keer ziet men de film uit het oogpunt van den zoogenaamden „schrijver van het exposé", die in groote trekken het „geraamte" van de spanning ontwerpt. Men beoordeelt dit keer de handeling, die duidelijk en eenvoudig zich ontwikkelt. Men is ook opmerkzaam op de bijfiguren en let op de fijne trekjes der regie, kortom men realiseert zich hoe de film „gemaakt" wordt.

Den derden keer bekijkt men de film door de oogen van den vervaardiger van het zoogenaamde „Treatment". Men onderkent ditmaal groepeeringen in de handeling. De détails der handeling ontgaan ons niet meer, en we merken „Spanningsetappen" op, die in zichzelf organisch zijn samengesteld. Naast de bijfiguren vallen ons nu ook de *dingen* op; een klok, die een bepaald uur aanwijst, een kalenderblad, de bepaalde lengte van een rookende sigaar, en alle détails, die van dramatische beteekenis zijn. Kortom wij ervaren hoe de situaties opgebouwd zijn, en wij herkennen de hand van den regisseur.

Den vierden keer zijn we reeds in staat ons te verplaatsen in de taak van den draaiboekauteur. Wij zien de instellingen en de verplaatsingen van de camera, wij kunnen thans nagaan hoe men de dramatiek „omzet" in verbeelding.

Den vijfden keer dat men de film ziet moet men trachten om het werk van den zoogenaamden „cutter" te ontdekken. De cutter is de man, die de film „snijdt"

Wolfgang Liebeneiner — Foto: Tobis

en de stukjes en brokken aan elkaar lijmt tevens.

Eerst dezen vijfden keer wordt men zich er terdege van bewust welke technische kunstgrepen, welke détails en bijzaken en welke tempi ervoor noodig zijn om iemands aandacht geheel in beslag te kunnen nemen. Men wordt zich er echter eveneens van bewust dat de eigenlijke handeling eenvoudig is, en dat de spanning met weinige simpele doch onverbiddelijk logische middelen wordt opgewekt.

Als den volmaakten filmdichter stelt Dr Müller zich den man voor oogen, die zoowel de dramatische stof levert als het exposé, het „treatment" en het draaiboek, en die daarenboven de camera, de regie, de montage en de muziek beheerscht. De filmdichter kan

op een filmacademie gevormd worden, doch vooralsnog zal hij ons nog wel niet met zijn aanwezigheid vereeren. Belangrijk is echter reeds te constateeren, dat men de vorming van filmdichters academisch ter hand wil nemen. Zij, die er in Nederland steeds voor hebben geijverd om de film de plaats te geven waarop zij recht had, en die een plaats voor Nederland zouden willen opeischen in het „Europeesche filmconcert", moeten zich terdege afvragen welke wegen de Duitsche toonaangevende filmindustrie bewandelt om zich te vervolmaken.

Belangrijk in dit opzicht voor ons land is dat wij niet ergens een dak bouwen zonder dat het fundament er is, ja zonder dat de muren nog zijn opgetrokken, doch dat men van den grond af aan begint. En die grond heet: filmdichter!

Een scholing acht Dr Gottfried Müller absoluut noodzakelijk voor den filmdichter. Tevoren gaf ik reeds de wegen aan, langs welke Dr Müller zich deze scholing denkt. Het is bekend dat het Duitsche filmbedrijf inzake deze scholing reeds een en ander tot stand heeft gebracht, doch in dit opzicht valt ook volgens Dr Müller nog zeer veel te doen. In ons land moet echter het besef dat er geen tijd meer is voor experimenteeren doch dat we ons *scholen* moeten met de leerstof, die reeds verzameld is en die om ons heen voor het grijpen ligt, nog in eerste instantie doordringen. Goede stappen, die in deze richting ondernomen kunnen worden, zijn m.i. de volgende. Het vervaardigen van een Nederlandsche vertaling en een wijde verspreiding van het boek van Dr Gottfried Müller: „Dramaturgie des Theaters und des Films", van voorbeelden van „Exposé's", „treatments", „draaiboeken" en van de afleveringen van de „U.F.A. Lehrschau" en andere op dit gebied verschijnende publicaties. Bovendien kan het zeer nuttig zijn om de critiek, die in bladen, kranten en tijdschriften, en in de radio geleverd wordt op films, zoodanig te richten dat films, die goed volgens dramaturgische regelen zijn vervaardigd, onmiskenbaar naar voren springen. De wijze, waarop zulke films „gebracht" worden, dient niet alleen door den filmproducent doch vooral door een cultureele instantie bepaald te worden; op die wijze wordt de juiste belangstelling onder het publiek opgewekt, en uit het publiek moeten tenslotte ook de filmdichters naar voren treden. Incidenteele pogingen om films te produceeren, experimenten zullen ons niet dáár brengen waar wij moeten zijn

VEIT HARLAN *Foto: Tobis*

wanneer wij een partij mee willen blazen in het „Europeesch filmconcert" dat gedirigeerd wordt door de Duitsche filmindustrie. Ons volk en vooral onze *jeugd* moet, om het zoo eens te zeggen, tot een filmische bewustwording geraken. En om de jeugd tot deze bewustwording te wekken is het noodig dat de goede filmliteratuur en filmleerstof, die reeds voorhanden is, wordt vertaald en verspreid onder die jeugd; wellicht is dit streven zelfs tot op de schoolbanken door te voeren? De volgens de dramaturgische regelen goed gebouwde films (van de regisseurs Veit Harlan, Wolfgang Liebeneiner, Hans Steinhoff, Tourjansky, Käutner, Josef von Baky e.a.) moeten in schoolvoorstellingen in het bijzonder tot de jeugd worden gebracht. Om van de oprichting eener filmschool nog maar niet eens te spreken. Of toch?

Degene, die beseft welk een invloed er van de film — straks mèt de radio versmolten en uitgegroeid tot de televisie — uit kan gaan op het leven van een volk en van de menschen, waaruit dat volk bestaat, zal begrijpen van welk groot belang het is dat wij leeren „denken in beelden". Want wanneer het juist is dat de oervorm der gedachte het *beeld* is dan is de toekomst aan diegenen, die die oerkracht om zich in *beelden* uit te drukken bezitten, met andere woorden: aan die volkeren is de toekomst, die „filmbewust" zijn, die films zien en films voortbrengen.

Keurjaarboek 1932—1942 *(uitg. De Amsterdamsche Keurkamer).*

In een tijd van diepe duisternis voor ons land werd te Amsterdam in 1932 door George Kettmann Jr. en Margot Warnsinck de uitgeverij „De Amsterdamsche Keurkamer" gesticht, die thans in een tijd van lichtenden schemer, die leidt naar het glorende gloedvolle zonnetijdperk van het nieuwe Europa, haar tienjarig bestaan viert.

Typeerend voor deze uitgeverij is haar devies: Dienende Arbeid Kroont. Het herdenkingsboek bevat een keur van werkstukken van vele schrijvers en vertalers in het fonds der A'damsche Keurkamer. De lijst der uitgaven vermeldt o.m.: Benito Mussolini — Van de straat tot de macht, door Giorgio Pini (vert. Ellen Forest, 1932); De oceaanvlucht van een olieman, door George Kettmann Jr. (1933); De opstanding van Nederland, door E. van Wessem (1936); De Joodsche hoogmoed, door prof. dr H. de Vries (1938); Mijn Kamp, door Adolf Hitler (vert. Steven Barends, 1939); Bloed en mythe als levenswet, door Pieter Emiel Keuchenius (1940); Het verraad der N.S.B., door Jan Hollander, (1940); Waarom Mussert? door L. Meuldijk, (1941); Van den Vos Reynaerde, door R. van Genechten, (1941); Ras en toekomst, door dr G. W. Hylkema, (1942); Demonie dezer eeuw, door Janko Janeff (vert. Frits Sampimon, voor 1942 in voorbereiding), enz. Ook voor 1943 staan reeds tal van belangrijke uitgaven op het programma.

De talrijke uitgaven van De Amsterdamsche Keurkamer getuigen alle van één geest, van één strijd.

In een tijd van slapte, slaap, burgerlijkheid, verwording en winstbejag had zij den moed om te komen met boeken over Mussolini en van Adolf Hitler!

De Amsterdamsche Keurkamer komt de groote verdienste toe het boek van Adolf Hitler — Mijn Kamp — voor ons geheele volk toegankelijk te hebben gemaakt en den Führer nader tot ons volk te hebben gebracht.

En dan tenslotte nog een kort woord over de directie, George Kettmann Jr. en Margot Warnsinck, persoonlijk.

Een uitgeverij heeft altijd vele kanten, waarbij echter meestal de nuchtere en practische den boventoon voert. Dit is nu echter juist niet het geval bij De Amsterdamsche Keurkamer. Hier treedt de subjectieve, de menschelijke kant op den voorgrond. Dit blijkt o.a. uit de uitgaven waarbij er niet op wordt gelet, of het een „best seller" is, die veel geld zal opbrengen. Neen, het echtpaar Kettmann liet zich bij zijn keuze altijd alleen leiden door zijn liefde voor ons volk en vaderland. Slechts boeken, die daadwerkelijk konden bijdragen tot den opbouw van het nieuwe Nederland, van het nieuwe Europa, werden uitgegeven. De innerlijke waarde was doorslaggevend.

Ook de houding van de directie tegenover haar schrijvers en vertalers wordt bovenal door menschelijkheid en kameraadschap gekenmerkt. Zij kent hen in al haar nooden en vreugden, bespreekt met hen gezamenlijk de moeilijkheden en te overwinnen hinderpalen en viert ook met hen de feest- en hoogtijdagen. In haar optreden en wezen is zij in den waren zin van het woord: kameraadschappelijk. Steunend op haar moed, offers en liefde voor den Germaanschen mensch, kan de Keurkamer, gedragen door een machtig en schoon ideaal, vol vertrouwen haar tweede decennium ingaan!

Frits Sampimon

Onsterfelijkheid, veertig eeuwen indo-gergermaansch denken, *door K. Schrötter en W. Wüst (bewerkt door F. C. Geitel, uitg. Hamer te 's-Gravenhage).*

In dit boek zijn een groot aantal getuigenissen over de eeuwigheid van 's menschen ware wezen samengebracht, afkomstig van Indo-ariërs en Iraniërs, Grieken en Romeinen, Kelten en Germanen, uit ouden en uit lateren en laatsten tijd. Zeer veel schoons is hier bijeengegaard. Voelbaar is, zooals in het voorwoord van den bewerker te lezen is, dat het met liefde, voortkomende uit een heilige overtuiging, is samengesteld.

Volgens den bewerker (Voorwoord, en het is duidelijk, dat dit geheel in den geest is van de verzamelaars) is hier niet maar een verzameling van spreuken over dood en onsterfelijkheid. Neen, het boek „wil ons er diep van doordringen, hoe eeuwen en eeuwen lang denkers en dichters, genoemde en ongenoemde, die echter allen tot den Indo-germaanschen kultuurkring behoorden, steeds gelijk over dood en onsterfelijkheid hebben gedacht of om het anders te zeggen, steeds op gelijke wijze de eeuwigheid van het leven beleden hebben". Wij gelooven ons niet te vergissen, als wij zeggen, dat de schrijvers met deze verzameling bedoelen leiding te geven aan het religieuze streven in het heden.

Dit nu is zeer zeker noodig in een crisis-tijd als den onzen die het religieuze vraagstuk opnieuw in alle scherpte aan de orde stelt. Maar vermag dit zulk een verzameling van teksten, zij het nog zoo schoone, met een samenvatting van elf bladzijden die voor dit doel toch te weinig diep gaat?

Bij alle waardeering hebben wij hier toch wel onze vragen en bedenkingen. Kan gesproken worden van een Indo-germaanschen cultuurkring? O.i. zijn hiervoor de culturen van Indiërs, Iraniërs, Grieken en Romeinen en Germanen ten opzichte van elkander te verschillend. Hebben de hier aangehaalde auteurs over dood en onsterfelijkheid werkelijk *gelijk* gedacht? Wij meenen van niet; Kant en Feuerbach, om slechts één voorbeeld te noemen, oordeelden in dit vraagstuk wel wat anders. Is wat de schrijvers dan gemeenschappelijke Indogermaansche beleving achten tot die wereld beperkt? Is hetzelfde b.v. ook niet te vinden in het Chineesche Tau Teh Tsjing?

Het boek zou eenigszins anders en met preciezer verantwoording van de vindplaatsen, tekstboek kunnen zijn bij een studie, veel breeder dan de „samenvatting". Daarin zouden de door ons gestelde vragen besproken kunnen worden en nog vele andere, b.v. ook deze, hoe in dit verband te denken over het Christendom, dat op verscheidene der schrijvers, van wie hier stukken opgenomen zijn (Eckehart, Boehme, Goethe, Kant o.a.), van zoo grooten invloed is geweest, dat het uit hun leven eenvoudig niet is weg te denken.

Men vergist zich, indien men meent, dat de lezing van alle deze fragmenten zonder meer den lezer inzicht geeft in de vragen, die dit boek stelt. Voor vele lezers zullen deze te moeilijk zijn (toelichtingen zijn schaarsch) en bij nauwkeurige lezing meer vragen doen rijzen dan beantwoord worden.

Maar deze opmerking laat de waarde van de verzamelde teksten en den arbeid daaraan besteed onaangetast, waarvoor wij nogmaals onze dankbaarheid uitspreken.

Dr G. H. van Senden

„Leeghwater maalt de meren leeg!", Jef Last *(Uitg. A.R.B.O. te A'dam).*

Dit werk schildert ons den Nederlander, zooals hij was: moedig, trouw, verbonden aan zijn bodem en moeilijk te winnen voor nieuwe idealen. Daar ook Leeghwater een pionier was, werd hij vaak door zijn tijdgenooten niet begrepen, vooral, wanneer in zijn plannen de gemeenschapsgedachte sterk tot uiting kwam. Last toont ons hier den man, die vertrouwende op eigen kracht, niet werkte uit winstbejag, maar uit liefde voor zijn land en die met zijn werk de waarheid bewees van het bekende gezegde:

„God schiep de wereld, maar de Hollander schiep Holland."

J. van R.

H. G. Hoekstra: Oud-Vaderlandsche Wijsheid, *Kristallenreeks 1, Bigot en Van Rossum, Amsterdam.*

Een boekje als dit, dat oud-vaderlandsche wijsheid van prominente en minder prominente figuren uit de 17de eeuw bevat, kan men in een tijd, waarin veler gemoederen wijsheid en bezinning van noode hebben, slechts welkom heeten. De samensteller plukte uit de werken van vele zeventiendeeuwers,

dichters zoowel als prozaschrijvers, hier en daar uitspraken weg als bloemen uit een lentewei en wist die saam te voegen tot een vrij kleurig bouquet.

De lezer krijgt in dit boekje gelegenheid zich te bezinnen op de moraliseerende levenswijsheden van personen met een typisch Nederlandsche geaardheid en steeds vindt men dan ook in hun uitspraken en dichtregels de trekken terug welke het gelaat van ons volkskarakter kenmerken. Doch niet alleen voor den lezer, die zich wenscht te doordringen van eenvoudige levenswaarheden, welker practische beteekenis in het leven van alledag zoo spoedig over het hoofd gezien of genegeerd wordt, heeft deze kleine verzameling zijn nut, — ook de hedendaagsche dichter kan er zijn voordeel mee doen. Immers hij moge er uit leeren hoe onze vaderlandsche poëzie uit vroeger dagen de synthese heeft weten te bereiken tusschen het lyrische element dat wel alle dichtkunst eigen is en de wijsheid welke van een al-omvattend wereld- en zijnsbesef de vrucht is. Naar deze synthese zal ook de dichter van thans moeten streven, wil zijn werk weer afgestemd zijn op het hart van zijn volk.

George de Sévooy

Baljuw Bartold, *door Hans Venatier (uitg. Hamer te 's-Gravenhage).*

Bij het lezen van dit boek, zien wij den grooten trek naar het Oosten vóór ons en we voelen: dat hadden Nederlandsche boeren kunnen zijn.

De bloedverwantschap spreekt en wij leven en voelen mee met deze Duitsche pioniers, die de Silezische landen voor het Rijk veroverden en den woesten grond ontgonnen.

Uit dit boek, dat een sage gelijkt, doch spannend is als een avonturenroman, spreekt de Germaansche geest. Harde strijd wordt gestreden, de boerenhoeven worden vaak verwoest en verbrand, maar steeds worden zij door onbedwingbaren wil en ontembare boerenkracht weer opgebouwd.

Zoo is dit een boek van leven en sterven, van geluk door harden strijd verkregen, waaruit de liefde voor eigen volk en land spreekt.

Vooral voor de jeugd van het nieuwe Nederland is „Baljuw Bartold" een prachtig werk, waaruit zij veel zal kunnen leeren en vele dingen in het latere leven beter begrijpen.

Frits Sampimon

UIT DE TIJDSCHRIFTEN

Groot Nederland, Juli/Aug. 1942. J. W. F. Werumeus Buning: Louis Couperus.

Sibbe, Juli 1942. B. M. van Griethuijsen: Film en Sibbe.

Maandblad Ned.-Duitsche Kultuurgemeenschap, Juli 1942. Dr Frans Vermeulen: Wisselwerkingen tusschen de Nederlandsche en de Duitsche kunst in den loop der eeuwen.

R. P. Sybesma: De cultureele vorming ten plattelande.

„Wij besluiten met het beeld van den ploegenden boer, die op het akkerland niet enkel stoffelijke waarden verzorgt, doch tevens een hoogere opgave vervult in volks-biologischen zin. Wij moeten hem in de volle realiteit van het heden leeren zien en begrijpen, gaaf, gezond en breugheliaansch. Aan deze realiteit moeten ook de richtlijnen voor de vorming van 't platteland worden ontleend."

Nord, 14 Juli 1942. Jac. Roelofs schrijft in een artikel „Der Anteil der Niederlände an den groß-germanischen Schicksalskämpfen" o.m.:

„Jetzt aber, nach bitteren Erfahrungen, sind die ersten Anzeichen einer Gesinnungsänderung da. Jetzt, beim siebenten Angriff, der der weitaus gefährlichste ist, da die Vernichtung des Germanentums ganz offen zum Kriegsziel der vor keinen, auch nicht den gemeinsten Mitteln zurückschreckenden Feinde erklärt worden ist, und eine nie dagewesene feindliche Riesenmacht im Osten bereit stand, jetzt sind sich die Niederländer wieder ihrer germanisch-nordischen Verpflichtung bewußt geworden. Niederländische und flämische Bauern und Arbeiter, führen durch ihren Einsatz eine Schicksalswende, auch im niederländischen Volke, herbei. Darüber hinaus sind sie sich bewußt, daß es dieses Mal, genau wie vor fünfzehnhundert Jahren, als der Mongolensturm über Europa hinwegbrauste, nicht nur um ihr eigenes Schicksal, sondern um das ganz Europas geht!"

De Waag, 24 Juli 1942. Drs W. Goedhuys wijdt het hoofdartikel aan de herdenking van den vijftigsten verjaardag van Rijksminister dr Seyss-Inquart.

Laagland, 25 Juli 1942. Uit K's „Politiek en Kunst" citeeren wij:

„Het nationaalsocialisme heeft, door het feit, dat zijn ideologie een wereld- en levensbeschouwing inhoudt, ook klaarheid gebracht in de verhouding van Staat en kunst. In onze vroegere liberalistische gedachtengang zag men politiek en kunst volledig van elkaar gescheiden en gold het slagwoord, dat de laatste in gevaar verkeerde wanneer zij van de eerste afhankelijk was. Toch heeft de geschiedenis voldoende bewijzen er voor geleverd, dat juist de kunst dan en daar zich het sterkst kon ontvouwen, waar ze in dienst stond van de nationale gedachte en zich tegen elk internationalistisch streven kantte.

Te allen tijde heeft de wereldbeschouwing niet alleen het wezen van de politiek, maar ook het uitzicht van het kultuurleven van een volk bepaald. Nooit kan men de kunst van den mensch scheiden. Deze stelling werd op den Reichsparteitag van 1933 door den Führer op schitterende wijze uiteengezet en tevens wees hij er op, dat de nationaalsocialistische opvatting van de kunst besloten ligt in het vierdubbele ideaal van schoonheid, doelmatigheid, klaarheid en waarachtigheid."

De Misthoorn, 1 Augustus 1942. Aan het artikel van den hoofdredacteur, George Kettmann Jr., „Germaansch leiderschap" ontleenen wij:

„In een maatschappij, waar fierheid voor brutaliteit, eenvoud voor simpelheid en zuiver gevoel voor dwaasheid wordt gehouden, kan de Noordrasmensch niet gedijen; daar is de gladde oplichter eerder in tel dan de trouwhartige „koloniaal". Wij mogen ons erover verheugen, dat aan dien tijd voorgoed een eind werd gemaakt. Maar dan dienen wij er ons mede van bewust te zijn, door welke oorzaken deze valsche leiders tot aanzien kwamen. Maatstaf mag niet zijn, welk stamboeknummer iemand heeft en of hij goed met „De Duitschers" kan opschieten; wij hebben hem te beoordeelen naar zijn arbeidsprestatie maar tegelijk ook naar de vreugde en de geestdrift, waarmede hij zijn werk volvoert."

Volksche wacht, zomermaand 1942. Dit nummer bevat o.m.: De Duitsch-Nederlandsche Liederengemeenschap, door prof. dr Werner Danckert; Schilders van Oud-Delft, door mr J. J. P. Valeton; Onderzoek over het Nederlandsche Volkslied, door prof. dr Max Ittenbach.

Westermanns Monatshefte, Juli 1942. In „Kunst im Handwerk" schrijft Franz Linde o.m.:

„Mancher sogenannte „freie Künstler", der nur durchschnittliche Begabung hat, könnte durch Fleiß und Hingabe an die Sache ungleich viel Wertvolleres für die Allgemeinheit leisten, wenn er gegen das Malen mittelmäßiger Bilder die Aufgabe eintauschte, als handwerklich und künstlerisch durchgebildeter, in Fragen der Raum- und Flächengestaltung fähiger Maler bei dekorativen Aufgaben beratend und schaffend mitzuwirken."

Fr. S.